

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ**

Кафедра клінічної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

Психологічні особливості сексуальності жінок з різним типом прив'язаності

Виконала:

студентка 2-го курсу групи ПМ - 213
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійна програма Клінічна
психологія

Проценко Лілія

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

Д.МЕД.Н.

(наукова ступінь, вчене звання)

Полшкова Світлана Геннадіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Робота рекомендована до захисту
рішенням кафедри клінічної психології

Протокол № _____ від «_____» червня 2023р.

Зав. кафедри _____ д.психол.н.,с.н.с. Лисенко Ірина Павлівна
підпис (наукова ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОНЯТЬ СЕКСУАЛЬНОСТІ, ПРИВ'ЯЗАНОСТІ, ФРУСТРАЦІЇ ТА НАРЦИСИЗМУ	8
1.1. Огляд основного змісту поняття жіночої сексуальності.....	8
1.2. Огляд основного змісту понять прив'язаності, нарцисизму та фрустрації.....	15
1.3. Концептуальна модель дослідження та її обґрунтування.....	24
Висновки до розділу I	27
РОЗДІЛ II МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ	30
2.1. Цілі, задачі, методики та організація емпіричного дослідження психологічних особливостей жіночої сексуальності.....	30
2.2. Дані перевірки психометричних якостей методик та аналіз цих даних.....	32
Висновки до розділу II	34
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ, ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ ТА ЇЇ ЕФЕКТ	35
3.1. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей жіночої сексуальності.....	35
3.2. Методи, розробка та обґрунтування програми сесій психологічної інтервенції для експериментальної групи	61

3.3. Проведення сесій психологічної інтервенції, повторні виміри, аналіз та інтерпретація даних експериментальної групи.....	70
Висновки до розділу III	74
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	88
ДОДАТОК А.....	88
ДОДАТОК Б.....	89
ДОДАТОК В.....	90
ДОДАТОК Г.....	93
ДОДАТОК Д.....	95
ДОДАТОК Е.....	96
ДОДАТОК Ж.....	97
ДОДАТОК З.....	99
ДОДАТОК И.....	100

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми. Тема дослідження різних аспектів сексуальності є важливою в теперішній військовий час, тому що дві основні функції сексуальності – репродуктивна та комунікативна: це отримання задоволення в контакті з партнером, і загалом від життя, та продовження цього життя, свого роду. Саме відчуття задоволення та емоційного контакту прив'язаності робить життя наповненим та відрізняє його від існування. А продовження життя та свого роду може бути стратегією виживання. Тема сексуальності та збору сексологічного анамнезу в психологічному консультуванні може підійматись не так часто через можливі відчуття ніяковіння, або браку освіти не лише клієнтів, а й психологів-консультантів, то з початком війни можуть збільшуватися ці відчуття («не до цього»). Але дослідження теми сексуальності клієнта може бути діагностичним для інших сфер його повсякденного життя, а вирішення запиту, пов'язаного з сексуальністю і стосунками, бути ресурсним та значно покращити якість життя та можливість отримувати задоволення від нього навіть під час війни, що є вкрай важливим для психологічного здоров'я суспільства. Також нами було проведено дослідження взаємозв'язку жіночої сексуальності з почуттями сорому та провини (253 респондентки), за результатом якого було виявлено статистично значущий коефіцієнт кореляції середньої сили (прямий зв'язок) між наявністю емоційного контакту з партнером та задоволеністю сексуальним життям і стосунками. Не дивлячись на те, що переважну більшість вибірки склали жінки з середнім та високим рівнями суб'єктивного сексуального благополуччя, рівень задоволеності сексуальним життям і стосунками у більшості жінок виявився низьким. Враховуючи кореляцію задоволеності з наявністю емоційного контакту з партнером було вирішено цікавим дослідити зв'язок сексуальності та задоволеності сексуальним життям і стосунками у жінок з різним типом прив'язаності. Тому обрана тема є актуальною в цей час для нашої країни.

Об'єкт – жіноча сексуальність.

Предмет – психологічні особливості сексуальності жінок з різним типом прив'язаності.

Мета – виявити наявність взаємозв'язків між конструктами жіночої сексуальності, рівнем особистісної фрустрації, рівнем особистісного нарцисизму, залежно від типу прив'язаності.

Наукові завдання дослідження:

1. Провести теоретичний огляд існуючих досліджень та понять досліджуваних конструктів, а також їх взаємозв'язків.
2. Організувати та провести емпіричне дослідження з використанням психодіагностичних методик для виміру конструктів. Дослідити наявні взаємозв'язки між вимірними конструктами, провести аналіз та інтерпретацію отриманих результатів дослідження.
3. Розробити програму та провести психологічні інтервенції, провести повторні вимірювання для експериментальної групи.
4. Дослідити ефект психологічної інтервенції: порівняти результати до та після психологічної інтервенції та визначити, чи відбулися якісь зміни, провести аналіз та інтерпретацію отриманих результатів.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження для розв'язання поставлених в роботі завдань:

- 1) теоретичні загальнонаукові методи пізнання (зокрема, методи аналізу, порівняння, узагальнення, систематизації теоретичної інформації). Використання цих методів дозволило вивчити напрацювання в зазначеній галузі, провести огляд та аналіз отриманих іншими вченими даних з метою їх подальшої систематизації;
- 2) емпіричні методи дослідження (психодіагностичні методи, анкетування):
 - «Опитувальник сексуального благополуччя» (В. Гупаловська, 2021);
 - Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації (В. В. Бойко, 2002)

- Коротка версія опитувальника особистісного нарцисизму NPI-14 (Пилат Н., Сенік О., Кривенко І., 2021)
 - Опитувальник «Досвід близьких стосунків» / The Experiences in Close Relationships (ECR), (Fraley, Waller, Brennan. Модифікація Т. В. Казанцевої, 2008).
- 3) методи математичної статистики (статистична обробка отриманих даних проводилася за допомогою прикладної програми статистичного пакета Jamovi).

Характеристика дослідницької вибірки. Групу досліджуваних склали 92 гетеросексуальні жінки віком від 18 до 55 років. Переважну більшість вибірки склали жінки гетеросексуальної орієнтації у стосунках або у шлюбі, тривалістю більше 4 років, які мають можливість фізичного та тактильного контакту з партнером. Така вибірка підходить для даного дослідження, тому що дає можливість дослідити різні аспекти жіночої сексуальності та її реалізації, що передбачається у тривалих стосунках та/або у шлюбі.

Літературний огляд і аналіз досліджуваної проблеми, її теоретико-методологічне обґрунтування. Питаннями сексуальності особистості, типів прив'язаності, особистісної фрустрації та особистісного нарцисизму цікавилися такі сучасні українські дослідники: концептуалізацію поняття суб'єктивного сексуального благополуччя можна знайти у працях Гупаловської В.А., особливості стосунків психологічної інтимності у жінок з різними типами прихильності вивчала Такмакова М. Ю., сексуальність у структурі жіночої реалізації досліджували О.С. Кочарян, Н.О. Смахтіна. Короташ М. досліджувала фрустраційні реакції людини, поняття особистісної фрустрації описував В. В. Бойко. Клименко М. Р. досліджувала нарцисичну саморегуляцію як чинник особистісного самоздійснення. Питаннями сексуальності особистості також цікавилися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як З. Фройд, В. Джонсон, У. Мастерс (W. Masters, W. Jonson), Г. Келлі (G. Kelli), Р. Бернс, Р. Крукс, Є. Кащенко, В. Кришталь, Б. Вортник, Г. Васильченко, І.С.Кон.

Теоретична значущість роботи полягає в розширенні розуміння особливостей жіночої сексуальності залежно від типу прив'язаності, а також зв'язків між сексуальністю та такими конструктами як фрустрація, нарцисизм.

Практична значущість роботи визначається в можливості використання результатів дослідження для кращого розуміння причин проблеми та формування векторів роботи з запитамі клієнтів, пов'язаними з сексуальністю та стосунками. Припускається можливий ефект психологічної інтервенції, яка може бути використана в психологічній практиці. Дослідження може призвести до розробки рекомендацій та психологічних інтервенцій, а згодом їх використання для підвищення рівня комунікації, задоволеності сексуальним життям і стосунками та сексуального благополуччя.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОНЯТЬ СЕКСУАЛЬНОСТІ, ПРИВ'ЯЗАНOSTІ, ФРУСТРАЦІЇ ТА НАРЦИСИЗМУ

1.1. Огляд основного змісту поняття жіночої сексуальності

Сексуальність – сукупність психічних та фізіологічних реакцій, переживань та вчинків, пов'язаних із проявом та задоволенням статевого потягу [1]. Це складне соціокультурне явище, яке охоплює різні сфери психічного життя людини: відчуття, переживання, емоції, уяву, думки, мотиви, дії, вчинки – все те, що супроводжує її активність [2].

«У сучасній психології вітчизняні і зарубіжні науковці поступово відходять від медико-біологічного розуміння сексуальності людини (Є. Кащенко, В. Мастерс, Г. Келлі, Г. Аммон, І. Кон та ін.) Прихильник концепції динамічної психіатрії Г. Аммон пише, що конструктивна сексуальність, яка повинна бути інтегрована в цілісну психічну активність індивіда, означає здатність до встановлення зрілих партнерських стосунків, "як взаємно збагачуючого єднання самодостатніх особистостей, спрямованого на "відкриття" партнера, відчування його унікальності, а також безумовне тілесне, душевне і духовне злиття. Таке єднання не обумовлене виключно біологічними потребами, вільне від рольових фіксацій і страхів"» [3, 87].

Сексуальність є дуже багатограним та багатоаспектним поняттям. Різниця між сексуальними діями, такими як мастурбація, поцілунки або статеві зносини, і сексуальною поведінкою, в яку входить не тільки статевий акт як такий, а й флірт, певний стиль одягу, читання еротичної літератури та побачення, дає лише поверхнєве розуміння проблеми сексуальності [3]. Акімова [1] зазначає, що виділяються такі аспекти сексуальності:

Біологічний аспект. Біологічні чинники значною мірою контролюють статевий розвиток від моменту зачаття до народження дитини, а після досягнення статевої зрілості - здатність до розмноження. Крім того, ці фактори

впливають на сексуальний потяг, сексуальну активність і (непрямим чином) на сексуальне задоволення. Припускають навіть, що біологічні фактори визначають деякі статеві відмінності у поведінці, наприклад, велику агресивність чоловіків у порівнянні з жінками. Сексуальне збудження, незалежно від його причини, викликає біологічні наслідки: пошарпання пульсу, реакцію статевих органів та відчуття тепла та трепету, що поширюються по всьому тілу.

Психологічний аспект. Психологічний аспект сексуальності, проявляється у почуттях, емоціях, переживаннях, думках, фантазіях і визначається індивідуальним сприйняттям себе та партнера. Психологічний аспект грає значну роль в становленні статевої самоідентифікації людини у розвитку. Усвідомлення дитиною своєї приналежності до чоловічої чи жіночої статі формується головним чином під впливом психосоціальних факторів.

Крім психологічного аспекту, сексуальність має яскраво виражений соціальний аспект, оскільки статеві відносини між людьми регулюються за допомогою законів, заборон, а також громадської думки, яка переконує нас у необхідності дотримуватися сексуальною поведінкою прийнятих норм.

Поведінковий аспект сексуальності описує сексуальну поведінку і тісно пов'язаний із психологічним та соціальним аспектом. Під час обговорення сексуальної поведінки сексуальні прояви класифікуються на «нормальні» та «аномальні».

Клінічний аспект. Незважаючи на те, що статева активність – одна з природних функцій організму, існує багато різних обставин, здатних послабити задоволення чи безпосередність у любовних побаченнях. Такі фізичні проблеми, як хвороба, травма чи наркотики, можуть змінити характер сексуальних реакцій і навіть зовсім придушити їх. Почуття тривоги, провини, збентеження чи депресія та конфлікти в особистих стосунках можуть порушити сексуальну активність. Пошуками шляхів для вирішення цих та інших проблем, що перешкоджають досягненню сексуального здоров'я та щастя, займається секстерапія.

Культурний аспект. Прийняте у суспільстві ставлення до сексу далеко ще не універсально. Оцінки «морально» чи «правильно» різні в різних народів та різні століття. Багато моральних принципів, що стосуються сексу, пов'язані з певними релігійними традиціями, але релігія не має монопольного права на моральність. Люди, які не мають твердих релігійних переконань, можуть бути не менш моральними, ніж глибоко віруючі люди. Не існує такої системи сексуальних цінностей, яка була б вірною для всіх і кожного, і жоден моральний кодекс не може бути безперечно правильним і застосовним у всіх випадках. Культурні тенденції відрізняються своєю мінливістю. Формуються нові погляди та уявлення, згідно з якими почуття обов'язку та вірність в інтимних відносинах змушують відмовлятися від миттєвої насолоди та сексуальної вседозволеності.

Соціально-правовий аспект. Визнання невідчужуваних прав особистості неминуче включає право на індивідуальні особливості сексуальної поведінки, на недоторканність інтимного життя, в яке держава та її органи ні за яких обставин не повинні втручатися [1].

Рис.1.1. Аспекти сексуальності

«Сексуальність особистості ґрунтується на низці взаємопов'язаних чинників: на підставі біологічних характеристик (хромосомного набору, анатомічних особливостей зовнішніх і внутрішніх статевих органів, гормонального статусу, вторинних статевих ознак) у процесі психосексуального розвитку та соціалізації формується статева ідентифікація з урахуванням індивідуально-психологічних та соціальних чинників (особливості виховання, поведінкові стереотипи, прийняті у культурі, соціальній групі). Статева ідентичність охоплює віднесення людиною себе до певної статі та засвоєння і використання нею всього психосоціального комплексу інтерпретацій факту власної належності до статі, включаючи відчуття, емоції, судження, поведінку, які, на думку людини, притаманні її статі. Гендерна ідентифікація співвідноситься з особистісним та груповим сенсом належності до чоловічої і жіночої статі. Сексуальна поведінка і почуття людей похідні від норм і цінностей конкретних суспільств і культур і не можуть бути зрозумілі окремо від них» [4, 89].

«Сексуальність є одним із феноменів, який сильно залежить від психологічної складової. Психологічний аспект сексуальності включає низку питань – статева ідентифікація, стереотип статевої ролі, прийняття себе як представника статі і сексуального суб'єкта, формування скерованості потягу, налагодження стосунків із протилежною статтю, репродукція, формування адаптивних сексуальних сценаріїв, задоволеність статевим життям, сексуальне благополуччя тощо» [5, 596].

«За визначенням Є. Кашенка, людська сексуальність – це надзвичайно яскраве явище, обумовлене об'єктивними і суб'єктивними аспектами, внутрішньоособистісними та позаособистісними факторами, які включають сукупність біологічних, психологічних, соціальних, культурних процесів, пов'язаних із проявом та задоволенням статевої функції. Однак дослідник зазначає, що відсутність загальноприйнятої концепції сексуальності змушує визначати її вописових категоріях. Він також визначає психологію

сексуальності як сукупність міждисциплінарних знань про життя людини, обумовлене її психосексуальною активністю» [6, 55].

«Сексуальність часто розглядають як вроджену потребу й функцію людського організму, тобто як інстинкт. [1] Правильне функціонування сексуальної потреби стосується розвитку людини й оптимальної поведінки з метою самозбереження та збереження себе як виду. Виділяють дві функції сексуальності, в основі яких лежать біологічні риси: репродуктивну, що має своєю метою продовження роду й формує в жінки переживання материнства (або батьківства у чоловіка), та комунікативну, за якої сексуальність розглядається як специфічна психосоматична мова, що виражає різні стани й емоції. У сексуальному контакті завжди є двозначність комунікації та компоненти амбівалентності». [3, 88]

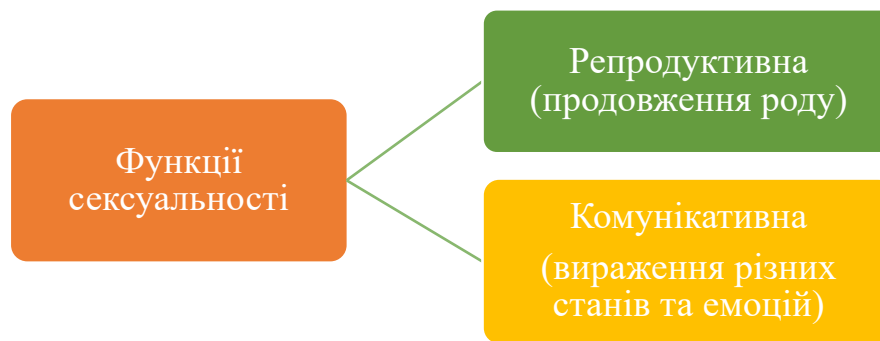

Рис.1.2. Функції сексуальності

Розглянемо також поняття сексуальності у суспільній свідомості. Гупаловська В. та Шевцов А. досліджували психосемантичний зміст поняття сексуальності в мовній свідомості дорослих [7].

«Етимологічний словник української мови (Мельничук, 2006: 206) констатує, що термін «сексуальний» походить через середньоанглійське «sexe» і старофранцузьке «sexe» від латинського «sexus» («стать»), яке утворене від дієслова secare («різати», «відрізати») з первісним значенням «поділ», «відділення». Йдеться, імовірно, про поділ на статі. Однак, секс у розмовній мові означає також статеві зносини у людей та тварин. Отже, уже на пересічномовному рівні відбувається спрощення статевого проявів,

зведення їх до одного виду статевої поведінки і статевої – статевого акту. Приблизно таке спрощення розуміння сексуальності знаходимо у більш ранніх дослідженнях і теоріях сексуальності, які можна назвати медико-біологічними та такими, що базуються на теорії психоаналізу, а відтак трактують сексуальність [9] як елементарний фізіологічний прояв, подібно до травлення чи дефекації, як інстинкт, вроджений рефлекс на рівні організму, який діє за принципом елементарного парового котла, накопичуючи енергію та прагнучи розрядки (Кон, 2004) [7, 313; 8; 9].

«Хоча найчастіше асоціації стосуються трактування сексуальності як привабливості (краса, привабливість, зовнішній вигляд), набагато більша її частина – стосуються меншою мірою емоцій (пристрасть, захоплення), а більшою – конкретних понять, певних властивостей людини (розкутість, впевненість, хитрість, доглянутість, приємність, ввічливість) та її абстрактно-ціннісних (витонченість, інтимність) і абстрактно-духовних характеристик (легкість, ілюзія, шарм, аура, енергія, здоров'я). Тому можна зробити висновок, що сексуальність не може бути зведена до фізично-тілесного рівня, рівня зовнішньої привабливості. Сексуальність сучасної молоді людини психологізована, не мислима без душевно-емоційних потреб і менталізована – сягає ментально-духовного рівня» [7, 317].

«У жінок сексуальність найвиразніше стосується душевних (емоційних) переживань, сексуальність є проявом потреби у близькості, є бажанням відчувати прихильність, любов. Не у словесному, а більш психологічному у розумінні власної сексуальності у чоловіків переважає задоволення і прихильність, любов, а для жінок сексуальність – це близькість, любов, лише тоді задоволення. Компонент емоційності, міжособистісний контекст важливий для обох статей і розуміння феномену сексуальності виходить за межі тілесності. Зазначимо також, що стабільно близько 14,81% опитуваних і чоловіків, і жінок зазначають, що сексуальність викликає трансцендентні почуття, тобто відповідають духовному рівневі» [7, 327].

«Сексуальність – багатоаспектне явище, біопсихосоціальний феномен, який формується на основі статевої, переживається людиною на інтрапсихічному рівні як комплекс анатомо-фізіологічних і психологічних характеристик та самоідентифікація і проявляється на поведінковому рівні (транлюється назовні) у вигляді статевої самопрезентації індивіда та прагнення до побудови міжособистісних (парних) стосунків. Будучи частиною цілісної Я-концепції та осмисленої ідентичності особистості, сягає ментально-духовного рівня. Сексуальність функціонує на тілесно-фізичному, душевно-емоційному та ментально-духовному рівні і розглядається щонайменше в біологічному, психологічному та культуральному аспектах. Сексуальність можна вважати переживанням людиною своєї належності до статі (статевості) та способом прояву цієї належності» [7, 327].

Розглянемо ще детальніше поняття саме жіночої сексуальності, та які особливості досліджувались. Гупаловська [3] зазначає, що самостворення будь-якої особистості пов'язане з її сексуальністю. Якщо мова йде про жінок, то їх сексуальність залежить від самостворення і навпаки.

У сексуальній реалізації жінок були визначені такі сфери:

- Рівень сформованості статево-рольової ідентичності (біогенний, соціогенний і поведінковий)
- Сексуальні сценарії
- Сексуальні фантазії
- Сексуальна самооцінка
- Гендерні ролі
- Структура кохання за Стернбергом [3].

«Відомо, що у жінок частіше, ніж у чоловіків сексуальні розлади пов'язані зі строгим вихованням у дитинстві. Заборон у дівчаток більше, ніж у хлопців. Загалом у них більш розвинений романтичний, платонічний, еротичний потяг, ніж сексуальний. Спочатку у дівчат формується потреба у психологічному, емоційному контакті з обранцем, а лише пізніше – еротичний потяг» [4, 89].

Дівчата швидше розвиваються еротично, емоційно, а юнаки – сексуально. Дівчина досягає статевої зрілості раніше, ніж хлопець, однак, її потреба у статевому житті і здатність відчувати при цьому задоволення з'являється пізніше, рідко – спонтанно, як у чоловіка, після тривалого періоду інтимних стосунків. Дівчата раніше, ніж юнаки, починають ходити на побачення, цілуватись, уперше закохуватися. Проте дівчата пізніше, ніж юнаки, розпочинають конкретні сексуальні дії [4, 90].

1.2. Огляд основного змісту понять прив'язаності, нарцисизму та фрустрації

Прив'язаність та досвід близьких стосунків. Психоаналітичні теорії – Его-психологія і теорія об'єктних стосунків [34, 35] – визначає прихильність як результат зниження напруги, задоволення первинних потягів, спочатку матеріальних – головним, чином, в їжі, потім нематеріальних – потреби в ласці, схваленні, в тому, щоб бути коханим. З.Фройд вважав прихильність особливим типом любовних стосунків, і стверджував, що любов «у своїх джерелах ... пов'язана з задоволеною потребою в їжі» [цит. за 36, с. 198]. Крім того, він підкреслював фундаментальну роль раннього досвіду у подальшому розвитку особистості.

М.Малер [35] також стверджувала, що основним завданням немовляти є скоріше вихід із симбіотичних стосунків з матір'ю, а не формування прихильності до неї [цит. за 102; с.46]. Тобто в рамках такого розуміння, прихильність розумілася не як самостійна потреба, а пов'язувалася виключно з харчовою поведінкою або сексуальністю. М. Кляйн [37] для пояснення прихильності дитини до матері висунула теорію первинного прагнення повернутися в утробу матері, оскільки таке єднання з матір'ю пов'язане з почуттям безпеки й почуттям задоволення всіх потреб і бажань.

На стику психоаналізу, етології і еволюційної теорії зародилося ще одне розуміння прихильності, яке належить Мері Ейнсворт [38, 39]. У своїх

джерелах воно також стосувалося стосунків немовляти і матері і визначалося як різновид афективного зв'язку, в якому центральна фігура (мати) сприймається як безпечна основа для дослідження навколишнього світу. Під афективним зв'язком мається на увазі довготривалий, стійкий зв'язок зі значущим партнером або об'єктом прихильності [38].

М. Ейнсворт [38, 39] перший вдалося експериментально виділити типи прихильності у дітей на основі спеціально організованої процедури, відомої як «Незнайома ситуація» (Strange Situation). Були описані чотири типи прихильності: тип В – Надійний, або безпечний (secure) і три ненадійних типи: тип А – відсторонений (avoidant); тип С – тривожно-суперечливий (anxious-ambivalent) і тип D – дезорганізований (disorganized) [34].

Підхід британського психолога Дж. Боулбі [40] об'єднав в собі існуючі на природу прихильності погляди прихильників психоаналізу, біхевіоризму, когнітивної та еволюційної психології. Дж. Боулбі визначає прихильність як емоційний зв'язок, який об'єднує індивіда з однією людиною або декількома в часі і просторі. Об'єкт прихильності для індивіда стає базою безпеки для дослідження світу, а також гарантом захищеності і впевненості [40, 41]. Дж. Боулбі вважає, що потреба в об'єкті прихильності є первинною, і не пов'язана з потребою в їжі і теплі, які він позначив як вторинні потяги. У теорії Дж. Боулбі прихильність – це насамперед ставлення до себе і до людей, яке дає (або не дає) почуття захищеності і безпеки. [34]

Центральне положення теорії прихильності свідчить, що перші стосунки дитини з матір'ю є прототипами подальших стосунків. Дж. Боулбі [40, 41] говорить про стійкість дитячо-батьківської взаємодії, завдяки якій формується поведінкова система прихильності [34].

«У 1987 С.Хейзан і Ф. Шейвер [42, 43] зробили спробу пояснити вплив минулого досвіду на міжособистісні зв'язки в сьогоденні. Романтична любов містить у собі три компоненти: прихильність, турботу і секс. На відміну від дитячо-батьківських зв'язків, в яких мати проявляє турботу у відповідь на поведінкові прояви прихильності дитини, в довгострокових стосунках

дорослих людей неможливо відокремити прихильність від турботи, оскільки ролі тих, що потребують турботу (суб'єкта прихильності) і тих, що надають її (об'єкта прихильності) у романтичних партнерів часто змінюються. Прихильність і сексуальність взаємно впливають одне на одне: стратегії сексуальної поведінки (наприклад, випадкові зв'язки) можуть перешкоджати розвитку глибокої емоційної прихильності [34, 42, 43].

Згодом поява моделі прихильності Кім Бартоломью [44] мала не тільки концептуальне, а й психометричне значення. Було зібрано понад 320 самооцінюючих описів, які були покладені в основу різних шкал і опитувальників по прихильності, після чого апробували їх на величезній кількості респондентів [45, 46]. «Аналіз отриманих даних показав, що індивідуальні відмінності в прихильності укладаються в простір системи двох координат: тривога і уникнення. Незважаючи на те, що склалося кілька альтернативних інтерпретацій двох отриманих вимірювань, або осей прихильності, двохвимірна модель прихильності визнається достатньою для представлення варіативності основних процесів прихильності [47, 48, 49, 50]».

[34]

Двохвимірна модель прихильності пропонується і в підході Т.В.Казанцевої [35], яка розглядає тип прихильності як соціально-психологічну установку. Типи прихильності виникають як комбінація двох різних установок особистості – ставлення до залежності і незалежності, які визначають як специфічний тип прихильності (наприклад, прихильність до романтичного партнера або дружини), так і генералізований тип прихильності (як стійка риса особистості). На думку Т.В. Казанцевої [51, 52, 53], установки особистості стосовно залежності і незалежності формуються досвідом стосунків зі значущими Іншими в дитинстві і визначають досвід удач і невдач у побудові близьких стосунків в дорослому віці. Таким чином, вона виділяє чотири типи прихильності:

- Автономія (тип А) – тип прихильності, що складається у людей,

що приймають взаємозалежність і усвідомлюють при цьому свою самодостатність. Це добровільна форма залежності людини, що реалізує потреби як в афіліації, так і в індивідуації;

- Надзалежність (тип В) – тип прихильності, при якому особистість визнає факт залежності в близьких стосунках, проте заперечує незалежність, як свою, так і партнера. Це тривожно-маніпулятивна примусова форма стосунків, при якій підлегле становище є наслідком обмеження свободи, а не наслідком залежності;

- Псевдоавтономія (тип С) – тип прихильності, при якому особистість не сприймає жодної форми залежності і перебільшує значення незалежності; характеризується дистанціюванням і демонстративною самодостатністю;

- Дезорієнтованість (тип D) – тип прихильності, що формується у особистості з негативною установкою, як на взаємозалежність, так і на самодостатність. Характерний пасивно-безпорадний тип стосунків, у яких ані сам індивід, ані його партнери є не здатними вплинути на реалізацію його потреб в афіліації і в індивідуації.

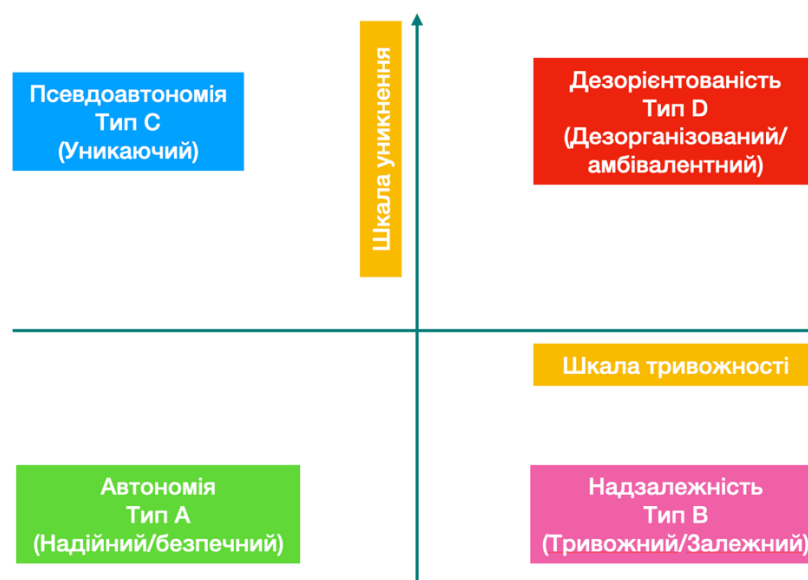

Рис. 1.3. Типи прив'язаності за двох вимірною моделлю тривожності та уникнення

З цієї типології автор приходять до таких наслідків:

1. здатність будувати стабільні, тривалі і такі, що приносять задоволення, стосунки ґрунтуються на прийнятті як факту залежності у стосунках, так і факту незалежності;

2. люди, що здатні прийняти як факт залежності, так і факт незалежності в міжособистісних стосунках, характеризуються напруженістю психологічних захистів, які допомагають їм впоратися зі страхом поглинання (злиття з партнером) і страхом відкидання (розлучення з партнером).

Нарцисизм. Нарцисизм усе частіше трактують як комплекс особистісних якостей і процесів, які зумовлюють грандіозне, проте вразливе відчуття власного Я та характеризуються суттєвим прагненням до успіху і соціального схвалення [54]. В останніх дослідженнях клінічні вимірювання нарцисизму трансформуються у вимірювання нарцисизму як особистісної властивості [55].

3. Фройд розглядав нарцисизм одночасно як нормальний особистісний і як клінічний феномен. Аутоеротичний потяг є присутнім з народження і це – первинний нарцисизм [56, 57]. Вторинний нарцисизм з'являється з моменту, коли Я починає набувати регулятивні функції (з досвіду перших осмислених інтеракцій та активації уяви індивіда) [56, 58]. Вторинний здоровий нарцисизм реалізується за допомогою нормальної рухливості лібідо – переходу об'єкт-лібідо в Я-лібідо та навпаки. Так рухливість лібідо – це нормальна основа нарцисичної саморегуляції – «позитивний нарцисизм», що притаманна усім людям, а порушення рухливості приводить до патогенних процесів, зокрема фіксації на собі – патологічного нарцисизму [58].

Оскільки процес ідеалізації, що покладений в основу формування механізму Супер-Его, належить до функцій нарцисичної саморегуляції та передбачає варіант переструктурування первинного нарцисизму (сфокусованого на власному тілі та його «розширенні») до вторинного нарцисизму, що визначає спроможність лібідо здійснювати перехідний рух та

особа стає здатною встановлювати стосунок не лише з собою, але із оточуючими її людьми [56, 57, 59, 60].

Більшість дослідників появу нарцисичної психопатології пов'язують з браком любові і власне засобом компенсації браку об'єктом любові, як це започаткував З. Фройд. Індикатором змін та навіть порушень у функціонуванні нарцисичної системи регуляції є нестабільне почуття власної цінності (як завищене, так і надмірно занижене) [56].

Ознаки самоцінності дисфункційності, поряд із маніфестацією нарцисичних рис, інформують про нарцисичний дефіцит, що намагається бути заповненим. Зокрема нарцисичний гнів є вираженням внутрішнього безсилля і відчаю, та є прямим наслідком фрустрації нарцисичних потреб; схильність до знецінювання оточуючих – захистом від пережитого значного нарцисичного шоку (в крайніх межах нарцисичної травматизації), де цінність особи була частково, або повністю втраченою, а в актуальний момент є низькою і достатньо крихкою, існує страх сорому її розкриття оточуючими; неприйняття тіла, іпохондризація та інша тілесна симптоматика – спроби вберегти Я від спустошення, викликаного малоцінністю, змінивши фокус із внутрішніх дестабілізуючих переживань на цілком тілесне представлення Я. Такі тілесні «побічні ефекти» низької самоцінності – спроба дистанціюватись від небажаних негативних компонентів особистості, знайти більш зрозуміле пояснення актуальній тривозі та досягти відносного рівня стабільності [61, 56].

Втрата самоцінності може супроводжуватись інтенсивними депресивними переживаннями, почуттями внутрішнього безсилля та втрати сенсу життя, нерішучістю, переживанням соціальної ізоляції, страхом невдачі та негативною оцінкою себе, генералізованою спустошеністю [56; 62; 63].

К. Хорні звертала свою дослідницьку увагу на той факт, що невротичний дефіцит здорової любові до себе може спричинитись до розвитку патологічних форм нарцисизму. Такі особи матимуть незадоволену невротичну потребу в персональному захопленні (заповнення дефіциту адекватної самоцінності), що

супроводжується невідповідністю уявного Я-образу та того, якою є людина в реальності [56, 64, 65, 66, 67].

М. Малер акцентує увагу, що ознакою здорового нарцисизму дорослого є спроможність формувати реалістичні очікування щодо себе та інших [68; 69]. Н. Мак-Вільямс описує дефіцитарну модель нарцисизму, де патологічний стан – компенсація ранніх розчарувань. Сформована в такому випадку нарцисична саморегуляція підтримує страждаюче від «ненаповненості» Я [56, 70].

Проте перший найбільш ґрунтовний внесок в теорію нормального нарцисизму здійснено в теорії Я (Самості) Х. Кохута та, фактично, усі наступні концепції формуються на її базі, зберігаючи основну ідею незмінною.

За Х. Кохутом нарцисична саморегуляція є механізмом, що існує в нормі. Її центральним завдання є піклування про збереження здорового почуття власної цінності та самоповаги. Зрілий здоровий нарцисизм – джерело творчої активності індивіда, його ідеалів. Важливо, що всі нарцисичні переживання стосуються відносин із об'єктами та ними визначаються.

Деструктивність нарцисичної саморегуляції виражається у патологічній фіксації на реактивній грандіозності та об'єкт-залежній поведінці [71]. Механізм формування здорового нарцисизму людини (адекватної нарцисичної саморегуляції) слідує такими етапами:

1 – оптимальні відносини з «віддзеркалюючим» Я-об'єктом сприяють формуванню нормальної ідеалізації Я-об'єкта, що приходить на зміну першопочатковому ідеалізованому Я-грандіозному та дитячому «ексгібіціонізму»;

2 – нормальний процес ідеалізації проходить етап розчарування у важливому Я-об'єкті, задля вибудовування ефективної стратегії протистояння помірним нарцисичним фрустраціям та збереження/відновлення самоцінності особи у випадку проживання нарцисичного дефіциту;

3 – ідеалізація завершується інтерналізацією ідеалізованого Я-об'єкта в інтрапсихічну структуру, що породжує Его-ідеал та здатність Супер-Его до

самостійної ідеалізації, що формує новий тип інтерналізованої регуляції самоповаги [71; 72; 73; 74].

Недостатня емпатійність матері (або її непомірність, що порушує рамки особи), втрачений авторитет батька (або тиранія авторитетом), психотравмуючі події у анамнезі, генетичні predisпозиції можуть стати на заваді проживанню адекватного процесу ідеалізації та перетворення архаїчної грандіозності Я у осмислену та дієву систему ціннісних орієнтацій індивіда, зрілу грандіозність, що є джерелом впевненості у собі та амбіційності [56, 71, 75].

Також нарцисична саморегуляція – це кристалізована сила особистості, що допомагає витримувати внутрішнє психічне напруження, пов'язане із невизначеністю, тимчасовим сумнівом у собі, переживанням негативних емоцій, станів та ін.

Дослідники Н. Йоффе і Дж. Сандлер, в дусі ідей Х. Кохута, розглядають нарцисизм у вимірах від норми до патології та визначають здоровий нарцисизм як аспект самосвідомості, а низьку самооцінку пов'язують із базовим нарцисичним дефіцитом. Безпосередня підтримка внутрішнього афективного балансу здійснюється системою нарцисичної регуляції [56]. Одним із важливих індикаторів порушень у сфері нарцисичної саморегуляції є зміни у самоповазі та яскраве почуття сорому [73].

Фрустрація. А. І. Стеценко зазначає, що «поняття «фрустрація» визначають як психічний стан переживання невдачі, що виникає як емоційно-вольове напруження за наявності об'єктивних (зовнішньо детермінованих) чи суб'єктивно (внутрішньо детермінованих) визначених непереборних перешкод на шляху до поставленої мети» [78, с. 164]. Фрустрація, яка визначається високим рівнем, майже завжди призводить до деструкцій в організації діяльності, а відтак знижує її ефективність, в особистості прослідковується агресія та тривожність. Поведінкові патерни фрустрованої людини можуть бути скеровані на фрустратора – причину незадоволеної мрії, потреби, а також на дії фрустратора або ж на саму себе. Фрустрація

«сигналізує» про те, що особистість має негативне ставлення до причин які спричинили фрустраційні обставини [77; 78].

«Задоволення потреби – це процес, обумовлений досвідом переживання емоційних станів внаслідок відомої суб'єкту діяльності плану та розгортання відповідних дій на основі знань, вмінь та навичок, і фрустрація виникає як порушення стереотипу задоволення потреби, принаймні, у одній чи в декількох його процесуальних компонентах» [78, с. 164].

Фрустрація – це розчарування творчого інстинкту; глибоке переживання або стан невпевненості чи стан незадоволення потреб. Фрустрація – це почуття гніву або роздратування, викликане нездатністю щось робити, стан розчарування; факт перешкод досягти успіху чи зробити щось.

Зазначимо, що фрустрація – це емоція, яка має свій прояв у ситуаціях, коли особистість не досягла бажаного результату. Відтак, коли особистість досягає поставленої мети, то отримує задоволення від завершеної позитивної дії, а коли вона не досягла запланованого чи омріяного, то і відчуває роздратування, емоційно є дратівливою, злою, втрачає віру в себе й впевненість. [77].

На думку В. Бойко [79] фрустрація проявляється в переживаннях розчарування, тривоги, дратівливості та розпачу. В той час в людини знижується продуктивність діяльності. Тому фрустрація не рідко розглядається як одна з форм психологічного стресу.

Поняття фрустрації розглядається з такими поняттями, як:

- фрустратор – причина, що викликає фрустрацію;
- фрустраційна ситуація;
- фрустраційна реакція.

Рівень фрустрації залежить:

- від сили, інтенсивності фрустратора;
- від функції стану людини, що потрапила в ситуацію
- від стійких форм емоційного реагування на життєві труднощі, що були сформовані в процесі становлення особистості.

Явище фрустрації бере свій початок із дитинства і є наслідком міжособистісних взаємодій, де була незадоволена актуальна потреба або була заборона фігур прив'язаності або інших авторитетних фігур для дитини. Отже, стан спрямований на бажання або володіння чимось, та протест проти заборон вагомих для дитини дорослих – ґрунтовна база для розвитку та формування фрустрації, як психолого-емоційного явища у якому визначають фрустратор – причину означеного незадоволення.

Фрустрація – це особистісне переживання незадоволених потреб або цілей. Реакції людини на фрустрацію виокремлені в емоційних проявах, станах таких як розчарування, гнів, депресія, злість, тривожність, безпорадність, тощо. Відповідно реакція проявлена у поведінкових патернах на фрустрацію виражена у агресії, уникнення ситуації чи втеча від неї, як неспроможності досягнути своїх цілей.

1.3. Концептуальна модель дослідження та її обґрунтування

В концепті жіночої сексуальності найбільш цікавими для нас є поняття задоволення сексуальним життям і стосунками та сексуальної комунікації, бо в попередньому проведеному нами дослідженні більшість вибірки мали низькі показники шкали задоволення сексуальним життям і стосунками, не дивлячись на високі показники суб'єктивного сексуального благополуччя та сексуальної комунікації. Оскільки було виявлено сильний зв'язок задоволеності сексуальним життям і стосунками з наявністю емоційного контакту з партнером та сексуальною комунікацією, було обрано дослідити типи прив'язаності у жінок.

Для розширення розуміння понять сексуальної задоволеності та комунікації, було обрано дослідити такі конструкти як рівень особистісної фрустрації, нарцисизму, тип прив'язаності; та відповісти на наступні питання:

- Який рівень сексуальної комунікації, задоволеності сексуальним життям і стосунками, ССБ (суб'єктивного сексуального благополуччя), буде у

жінок з різним типом прив'язаності та чи будуть відмінності залежно від типу прив'язаності?

- Чи наявні зв'язки рівня задоволеності сексуальним життям і стосунками, а також сексуальної комунікації із шкалами нарцисизму та фрустрації?
- Чи наявні зв'язки рівня задоволеності сексуальним життям і стосунками, а також сексуальної комунікації із показниками шкал тривожності та уникнення двох компонентної моделі типів прив'язаності?
- Які рівні особистісного нарцисизму та особистісної фрустрації будуть у жінок з різним типом прив'язаності?

В результаті теоретичного аналізу та узагальнення понять прив'язаності, нарцисизму та фрустрації можемо прослідкувати, як ці поняття можуть бути пов'язані (Табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Теоретичне обґрунтування зв'язку досліджуваних конструктів

	<i>Прив'язаність</i>	<i>Нарцисизм</i>
<i>Нарцисизм</i>	Система нарцисичної саморегуляції працює в напрямках: базового <u>задоволення чуттєвотілесних потреб, задоволення потреби у впевненості/безпеці; в стабільній самооцінці, освоєнні нових можливостей, самоствердженні, самовираженні</u>	
<i>Фрустрація</i>	Явище фрустрації бере свій початок із дитинства і є наслідком <u>міжособистісних взаємодій</u> , де була <u>незадоволена актуальна потреба</u> або була заборона <u>фігур прив'язаності</u> або інших авторитетних фігур для дитини.	нарцисична саморегуляція – це кристалізована сила особистості, що допомагає витримувати внутрішнє психічне напруження, пов'язане із невизначеністю, тимчасовим сумнівом у собі, переживанням негативних емоцій, станів та ін.

Цікавою є гіпотеза про дефіцит у задовільненні потреби в близьких стосунках, захищеності, безпеки, та присутності надійної фігури прив'язаності, та чи пов'язаний цей дефіцит з вищим рівнем особистісної фрустрації, вищим рівнем особистісного нарцисизму (як нарцисичний дефіцит). Також як це відображається на жіночій сексуальності та взаємодії з

партнером, та чи наявні зв'язки зазначених конструктів із рівнем ССБ та задоволеністю сексуальним життям і стосунками, сексуальною комунікацією у дорослому віці.

У процесі розвитку особистості відбувається перехід від первинного нарцисизму до об'єктних стосунків, як здатність полюбити іншого. Більшість дослідників пов'язують високий рівень нарцисизму з браком любові (нарцисичний дефіцит) і власне засобом компенсації браку об'єктом любові, як це започаткував З. Фройд.

Нарцисичні стани пов'язують із виникненням і закріпленням мотивації задоволення нарцисичних потреб, і у випадку фрустрації особа демонструє агресію, конфліктність, спрямовану на захист свого грандіозного «Я».

А. І. Стеценко, зазначає, що «фрустрація виникає як порушення стереотипу задоволення потреби». Зокрема нарцисичний гнів є вираженням внутрішнього безсилля і відчаю, та є прямим наслідком фрустрації нарцисичних потреб.

Концептуальна модель дослідження жіночої сексуальності, що включає тип прив'язаності, рівень особистісного нарцисизму та рівень особистісної фрустрації, може бути обґрунтована через їх можливі взаємодії та вплив на сексуальну задоволеність та сексуальне благополуччя жінок.

Тип прив'язаності може відображати те, як жінки взаємодіють з партнером у відносинах. Різні типи прив'язаності, такі як безпечний, уникаючий, дезорганізований (страх відхилення) та амбівалентний (тривожний), можуть впливати на те, як жінки сприймають та реагують на контакт близькості, як вони поведуться в сексуальних відносинах, як комунікують з партнером під час контакту, як витримують фрустрацію та які очікування мають. Особистісний нарцисизм може впливати на те, як жінки розуміють свою сексуальність та як вони поведуться в сексуальних відносинах. Жінки з вищим рівнем нарцисизму можуть бути більш схильні до вдоволення своїх потреб та експлуатації партнера, або мати вищі очікування щодо задоволення власних потреб у стосунках, і відповідно вищий рівень

фрустрації при їх незадовільненні, ніж жінки з меншим рівнем нарцисизму. Особистісна фрустрація також може впливати на сексуальну комунікацію та задоволеність жінок. Жінки, які переживають велику фрустрацію, можуть бути менш схильні до комунікації з партнером через тривогу відчувати себе відкинутою та захист себе від цього.

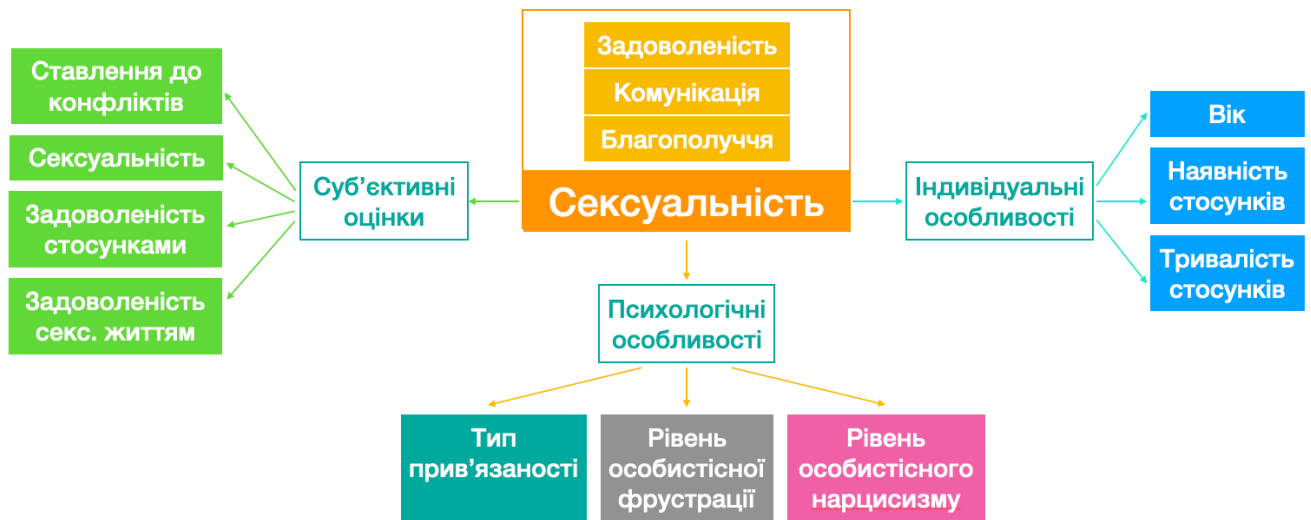

Рис. 1.5. Концептуальна модель дослідження

Власне тому була обрана та побудована дана концептуальна модель дослідження (рис. 1.5), що може допомогти краще зрозуміти взаємозв'язок між жіночою сексуальністю, типом прив'язаності, рівнем особистісного нарцисизму та рівнем особистісної фрустрації. Результати дослідження можуть допомогти розробити ефективні підходи до зниження рівня фрустрації, підвищення рівня сексуальної комунікації, зниження рівня тривоги/уникнення, а також до підтримання здорових та задовільних партнерських сексуальних відносин.

Висновки до розділу 1

Отже, в результаті аналізу теоретичних джерел можемо дійти до узагальнюючого висновку у визначенні таких понять: жіноча сексуальність, прив'язаність, фрустрація, нарцисизм.

Жіноча сексуальність – широкий спектр поведінки та процесів, включаючи жіночу сексуальну поведінку, фізіологічний, психологічний, соціальний, культурний, політичний та духовний чи релігійний аспекти сексуальної активності жінок, їхню сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність; здатність до встановлення партнерських стосунків, сукупність психічних та фізіологічних реакцій, переживань та вчинків, пов'язаних із проявом та задоволенням статевого потягу.

Це складне соціокультурне явище, яке охоплює різні сфери психічного життя людини: відчуття, переживання, емоції, уяву, думки, мотиви, дії, вчинки – все те, що супроводжує її активність. Сексуальність сучасної людини психологізована, містить компоненти емоційності, душевно-емоційних потреб і менталізована – сягає ментально-духовного рівня.

Прив'язаність – емоційний зв'язок, різновид афективного зв'язку, в якому центральна фігура (мати) сприймається як безпечна основа для дослідження навколишнього світу. Під афективним зв'язком мається на увазі довготривалий, стійкий зв'язок зі значущим партнером або об'єктом прихильності. Це емоційний зв'язок, який об'єднує індивіда з однією людиною або декількома в часі і просторі. Об'єкт прихильності для індивіда стає базою безпеки для дослідження світу, а також гарантом захищеності і впевненості. Типи прихильності: безпечний, уникаючий, дезорганізований (страх відхилення) та амбівалентний (тривожний), виникають як комбінація двох різних установок особистості – ставлення до залежності і незалежності (тривоги та уникнення).

Фрустрація – особистісне переживання людиною процесу незадоволення своєї потреби, проявляється в переживаннях розчарування, тривоги, дратівливості, гніву, депресії або розпачу; бере свій початок із дитинства і є наслідком міжособистісних взаємодій зі значущими фігурами прив'язаності, де була незадоволена актуальна потреба.

Нарцисизм – комплекс особистісних якостей і процесів, які зумовлюють грандіозне, проте вразливе відчуття власного Я та характеризуються суттєвим

прагненням до успіху і соціального схвалення. Здоровий нарцисизм розглядається як аспект самосвідомості, а низьку самооцінку пов'язують із базовим нарцисичним дефіцитом та прагненням до компенсації ранніх розчарувань.

Була обрана та побудована концептуальна модель дослідження, що може допомогти краще зрозуміти взаємозв'язок між жіночою сексуальністю, типом прив'язаності, рівнем особистісного нарцисизму та рівнем особистісної фрустрації.

РОЗДІЛ II

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Цілі, задачі, методики та організація емпіричного дослідження

Мета та завдання емпіричного дослідження. Мета – виявити наявність взаємозв'язків між конструктами жіночої сексуальності, рівнем особистісної фрустрації, рівнем особистісного нарцисизму, залежно від типу прив'язаності; розробити програму психотерапевтичної інтервенції та визначити її ефект.

Наукові завдання дослідження полягають у дослідженні сексуальності, а саме задоволеності сексуальним життям, сексуальною комунікацією та рівнем суб'єктивного сексуального благополуччя у жінок, залежно від їх типу прив'язаності.

Робочою гіпотезою, висунутою нами в процесі роботи було припущення про те, що спостерігатимуться відмінності в задоволеності сексуальним життям та сексуальній комунікації у жінок з різним типом прив'язаності. А також можливі зв'язки зазначених понять та шкал тривоги/уникнення з рівнем особистісної фрустрації та нарцисизму.

Методи дослідження (Таблиця 2.1).

Для дослідження жіночої сексуальності, а саме рівня задоволеності сексуальним життям і стосунками, рівня сексуальної комунікації та суб'єктивного сексуального благополуччя було використано методику «Опитувальник сексуального благополуччя» (В. Гупаловська, 2021). Методика містить 34 питання за 5 шкалами: сексуальна комунікація, сексуальна потреба, кількісний компонент, стосунки як цінність, задоволення сексуальним життям і стосунками. Повний текст методики наведено в ДОДАТКУ В.

Опитувальник «Досвід близьких стосунків» / The Experiences in Close Relationships (ECR), (Fraley, Waller, Brennan. Модифікація Т. В. Казанцевої,

2008) дозволяє оцінювати тип прихильності та вимірювати рівень тривожності та уникнення у близьких відносинах. Методика містить 28 тверджень, 24 з яких складають дві рівноважні за кількістю пунктів шкали: шкала тривожності та шкала уникнення близькості. Загальна оцінка складається з суми позитивних відповідей, за кожен позитивну відповідь нараховується 1 бал, максимально можлива кількість балів – 12. Повний текст методики наведено в ДОДАТКУ Г.

Для визначення внутрішнього джерела детермінації фрустраційного стану ми застосували методику експрес-діагностики рівня особистісної фрустрації (В. Бойко, 2002). Опитувальник складається з дванадцяти запитань, відповіді на які носять позитивний чи негативний характер. Під час обробки результатів тесту підраховується загальна сума балів. Повний текст методики наведено в ДОДАТКУ Д.

Опитувальник особистісного нарцисизму (NPI) вимірює нарцисизм як властивість особистості, а сама методика є інструментом дослідження, призначеним для вимірювання індивідуальних відмінностей (Raskin, & Terry, 1988). Методика містить 14 пар тверджень; з кожної пари досліджуваний має обрати ту, яка найбільше характеризує його. Частка виборів, що збігаються з ключем, визначає міру нарцисизму (показник у діапазоні від 0 до 1). Повний текст методики наведено в ДОДАТКУ Е.

Анамнестична анкета складалася з двох частин. Перша частина включала 7 питань – про вік, наявність та тривалість стосунків, сімейний стан, можливість фізичного (тактильного) та емоційного (спілкування) контакту з партнером (див. Додаток А).

Друга частина анамнестичної анкети була розроблена для формування мішеней психологічних інтервенцій та включала:

- 1) 21 твердження про переживання під час сексуальної комунікації та взаємодії з партнером. Кожне з тверджень піддавалось оцінці за шкалою SUDs (від 0 до 10), або VoC (від 1 до 7);

- 2) 2 питання про ставлення до конфлікту з партнером, кожне з яких необхідно оцінити за шкалою SUDs (від 0 до 10), або VoC (від 1 до 7);
- 3) по 2 питання на задоволеність сексуальним життям і стосунками, щоб розширити та диференціювати ці поняття;
- 4) 1 питання у вільній формі про те, вирішення якої проблеми дасть найбільше полегшення та підвищить задоволеність у сфері сексуальності та стосунків.

Повний текст анкети наведено в ДОДАТКУ Б.

Таблиця 2.1.

Емпірична модель дослідження

Сексуальність	<ul style="list-style-type: none"> • «Опитувальник сексуального благополуччя» (В. Гупаловська, 2021)
Прив'язаність	<ul style="list-style-type: none"> • Опитувальник «Досвід близьких стосунків» / The Experiences in Close Relationships (ECR), (Fraley, Waller, Brennan. Модифікація Т. В. Казанцевої, 2008).
Фрустрація	<ul style="list-style-type: none"> • Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації (В. В. Бойко, 2002)
Нарцисизм	<ul style="list-style-type: none"> • Коротка версія опитувальника особистісного нарцисизму NPI-14 (Пилат Н., Сенік О., Кривенко І., 2021)

2.2. Дані перевірки психометричних якостей методик, аналіз цих даних

Надійність-узгодженість питань окремих шкал методик, та питань методик в цілому, а також надійність-узгодженість питань анамнестичної анкети для визначення векторів інтервенцій, перевірялась за допомогою факторного аналізу надійності в програмі Jamovi. Дані за всіма методиками та анкетною пройшли перевірку надійності-узгодженості як на усій виборці досліджуваних, так і на контрольній та експериментальній групі окремо: показники коефіцієнтів α Кронбаха та ω Макдональда $\geq 0,75$. (Табл. 2.2, 2.3).

**Аналіз надійності-узгодженості даних окремих шкал та методики
ССБ на всій виборці**

Статистики надійності (Скомунікація)			Статистики надійності (Спотреба)		
	Кронбах α	Макдональдс ω		Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.860	0.862	шкала	0.776	0.783

Статистики надійності (Сзадоволення)			Статистики надійності (Сблагополуччя)		
	Кронбах α	Макдональдс ω		Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.895	0.899	шкала	0.871	0.889

Дані за окремими шкалами – кількісна потреба та стосунки як цінність опитувальника суб'єктивного сексуального благополуччя не є надійними-узгодженими на даній вибірці, так само як і в розробці та апробації методики автора. Деталі перевірки надійності-узгодженості даних за окремими питаннями наведені в ДОДАТКУ Ж.

Дані за методикою «Досвід близьких стосунків», а також за окремими шкалами тривожності та уникнення близькості у стосунках, дані за методикою виміру рівня особистісної фрустрації – є надійними-узгодженими на даній вибірці. Показники коефіцієнтів α Кронбаха та ω Макдональда $\geq 0,75$. Дані за шкалою рівня особистісного нарцисизму мають показники коефіцієнтів α Кронбаха та ω Макдональда $\geq 0,7$. (Значення коефіцієнтів по кожному питанню та шкалі – див. ДОДАТОК Ж).

Розроблена анамнестична анкета для визначення векторів психотерапевтичної інтервенції, твердження якої піддавались суб'єктивній оцінці опитуваними за шкалою VoC (від 1 до 7), також пройшла перевірку надійності-узгодженості. Дані за анкетною мають високі показники коефіцієнтів α Кронбаха та ω Макдональда, що дорівнюють 0,9. Значення коефіцієнтів по кожному питанню, а також перевірку надійності-узгодженості питань анкети за шкалою SUDs (від 0 до 10), α Кронбаха та ω Макдональда, що дорівнюють 0,77 та 0,76 відповідно – див. ДОДАТОК Ж).

Аналіз надійності-узгодженості даних методик та анкети на всій виборці

Статистики надійності (Прив'язаність)			Статистики надійності (Тривожність)		
	Кронбах α	Макдональдс ω		Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.788	0.798	шкала	0.776	0.781

Статистики надійності (Уникнення)			Статистики надійності (Фрустрація)		
	Кронбах α	Макдональдс ω		Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.759	0.783	шкала	0.754	0.760

Статистики надійності (Нарцисизм)			Статистики надійності (Анкета/секс-ть)		
	Кронбах α	Макдональдс ω		Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.739	0.740	шкала	0.902	0.909

Висновки до розділу II

Дослідження психологічних особливостей сексуальності жінок з різним типом прив'язаності здійснено за допомогою опитувальника суб'єктивного сексуального благополуччя В. Гупаловської, методики «Досвід близьких стосунків», опитувальника на визначення рівня особистісної фрустрації В. Бойко, опитувальника на визначення рівня особистісного нарцисизму NPI-14. Також була розроблена та застосована анамнестична анкета, яка включала оцінку тверджень відповідності переживань власної сексуальності жінкою під час контакту з партнером, а також питання ставлення до конфліктів з партнером. Була обґрунтована методологічна модель емпіричного дослідження психологічних особливостей сексуальності жінок з різним типом прив'язаності. Обрані та використані психодіагностичні методики, а також розроблена анамнестична анкета пройшли перевірку надійності-узгодженості. Психометричні якості застосованих методів мають високі показники та дозволяють проводити подальший аналіз результатів дослідження.

РОЗДІЛ ІІІ

АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОЧОЇ СЕКСУАЛЬНОСТІ, ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ ТА ЇЇ ЕФЕКТ

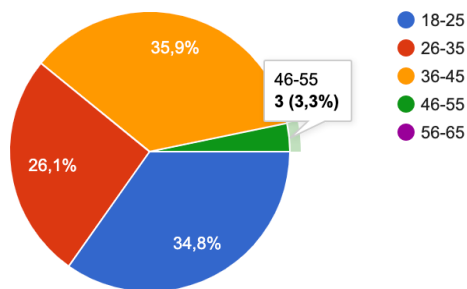
3.1. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей жіночої сексуальності

Детальна характеристика вибірки досліджуваних. Групу досліджуваних склали 92 гетеросексуальні жінки віком від 18 до 55 років. Анамнестична анкета включала 7 питань – про вік, наявність та тривалість стосунків, сімейний стан, можливість фізичного (тактильного) та емоційного (спілкування) контакту з партнером (див. Додаток А).

35,9% жінок (33 із 92 опитаних) віком від 36 до 45 років; 34,8% віком 18-25 років; 26,1% віком 26-35 років; 3,3% віком 46-55 років (Рис.3.1). Переважна більшість жінок перебувають у стосунках 80,4% (74 із 92 опитаних), та 19,6% (18 жінок) не перебувають у стосунках.

1. Скільки вам років?

92 відповіді

2. Чи перебуваєте ви зараз у стосунках?

92 відповіді

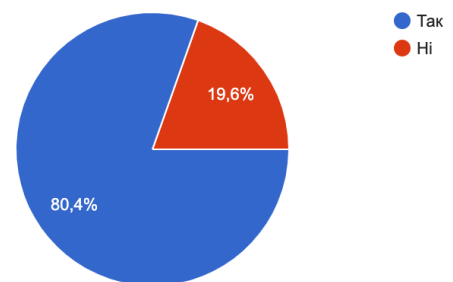
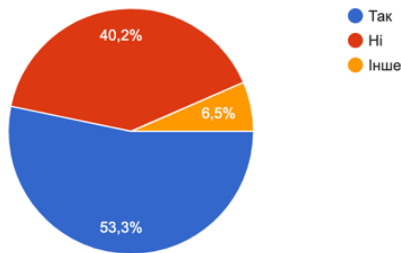

Рис.3.1. Відсотковий розподіл вибірки досліджуваних жінок за віком та перебуванням у стосунках

Тривалість теперішніх стосунків переважно більше 10 років у 32,6% (30) жінок. 20,7% (19 жінок) перебувають у стосунках 4-7 років; 12% (44 жінки) – 1-3 роки; 9,8% – до 1 року; 7,6% жінок – 8-10 років (Рис. 3.2).

3. Сімейний стан: чи перебуваєте ви зараз у шлюбі?

92 відповіді

4. Вкажіть будь ласка тривалість ваших теперішніх стосунків з партнером.

92 відповіді

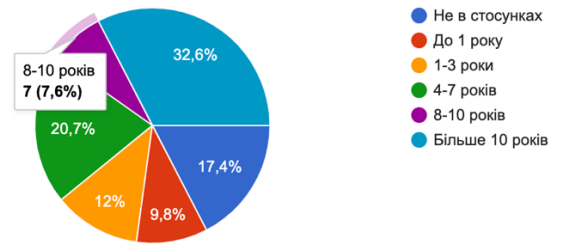

Рис.3.2. Відсотковий розподіл вибірки досліджуваних жінок за тривалістю стосунків та сімейним станом

Більше половини 53,3% (49) респонденток на момент проходження опитування перебувають у шлюбі; 40,2% (37 жінок) незаміжні; 6,5% (6 жінок) належать до інших сімейних обставин (див. Рис.3.2).

Враховуючи військовий стан в країні на момент проведення дослідження припускалося доречним зібрати дані щодо наявності фізичного та емоційного контакту з партнером. Більшість опитаних жінок мають можливість таких контактів. Можливість фізичного (або тактильного) контакту мають 60,9% (56 жінок), не мають 26,1% (24 жінки), мають лише інколи – 13% (12 жінок). Можливість емоційного контакту мають 73,9 % (68 жінок), не мають 15,2% (14 жінок), мають лише інколи – 10,9% (10 жінок) (Рис. 3.3).

Отже, переважну більшість вибірки склали жінки гетеросексуальної орієнтації у стосунках або у шлюбі, тривалістю більше 4 років, які мають можливість фізичного та тактильного контакту з партнером. Така вибірка підходить для даного дослідження, тому що дає можливість дослідити різні аспекти жіночої сексуальності та її реалізації, що передбачається у тривалих стосунках та/або у шлюбі. Такі питання анамнестичної анкети були складені для можливості дослідження зв'язку зовнішніх особливостей (вік, наявність та тривалість стосунків / шлюбу / фізичного та емоційного контакту) із

сексуальністю жінок з різним типом прив'язаності, рівнем особистісної фрустрації, рівнем особистісного нарцисизму.

Рис.3.3. Відсотковий розподіл вибірки досліджуваних жінок за наявністю фізичного та емоційного контактів з партнером

Для опису та інтерпретації отриманих результатів емпіричного дослідження також використовувались методи описової та математичної статистики (статистична обробка отриманих даних проводилася за допомогою прикладної програми статистичного пакета Jamovi).

Виходячи з необхідності доведення нашої гіпотези ми проаналізували результати за методиками «Опитувальник сексуального благополуччя» (В. Гупаловська, 2021); «Досвід близьких стосунків» / The Experiences in Close Relationships (ECR), (Fraley, Waller, Brennan. Модифікація Т. В. Казанцевої, 2008); «Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації»; «Опитувальник особистісного нарцисизму NPI-14».

Результати за методикою «Опитувальник сексуального благополуччя» – описова статистика. За шкалою сексуальної комунікації 65% (60 з 92) жінок мають високі показники, 15% (14) жінок – середні, 20% (18) – низькі показники (Рис. 3.4). Високий рівень вказує на здатність людини відкрито висловлювати партнерові свої вподобання, бажання чи небажання. Такими особам притаманна природність поведінки, наявність сексуальної розкнутості, відсутність комплексів, які мають відношення до сексуальної сфери, вищий рівень довіри, прийняття себе і партнера та нижчий рівень тривоги.

Низький рівень притаманний людині, якій важко відкрито розмовляти із своїм партнером на теми, що мають відношення до їхнього сексуального життя. Таким людям властивий вищий рівень тривоги в стосунках, недовіри, більша кількість комплексів, сексуальна скутість, сором'язливість, страх бути відкинутими та не почутими.

За шкалою рівня сексуальної потреби 32% жінок (29) мають високий рівень, 40% (37) – середній та 28% (26 жінок з 92) – низький рівень (Рис. 3.4). Високий рівень вказує на високе значення статевого життя, наявність у людини інтенсивної сексуальної потреби, сексуальну збудливість, виражене сексуальне лібідо що репрезентує тілесно-фізичний рівень сексуальності. Низький рівень характеризує людину, якій притаманний дещо нижчий рівень потреби в сексуальній «розрядці», що більшою мірою охоплює людей із середньою та слабшою статевою конституцією. Більшого значення надається стосункам, ставленню, психологічному клімату сексуальних контактів.

За шкалою рівня задоволеності сексуальним життям і стосунками більшість респонденток показали низький рівень 40% (37 жінок з 92), 34% (31) – середній, 26% (24 жінки) – високий рівень (Рис. 3.4). Високий рівень вказує на високу суб'єктивну оцінку власного сексуального життя та відносин загалом і на задоволеність ними. Низький рівень притаманний людям, які виявляють внутрішню негативну оцінку своїх стосунків, включаючи сферу сексуального життя.

Більшість жінок 51% (37 жінок із 92 опитаних) мають високий рівень суб'єктивного сексуального благополуччя, 34% (35 жінок) – середній рівень, 15% (20 жінок) – низький (Рис. 3.4). Високий рівень суб'єктивного сексуального благополуччя означає високу оцінку людиною усіх аспектів власної сексуальності, задоволеність сексуальними стосунками і сексуальним функціонуванням (сексуальною збудливістю, сексуальною активністю, застосовуваними сексуальними сценаріями).

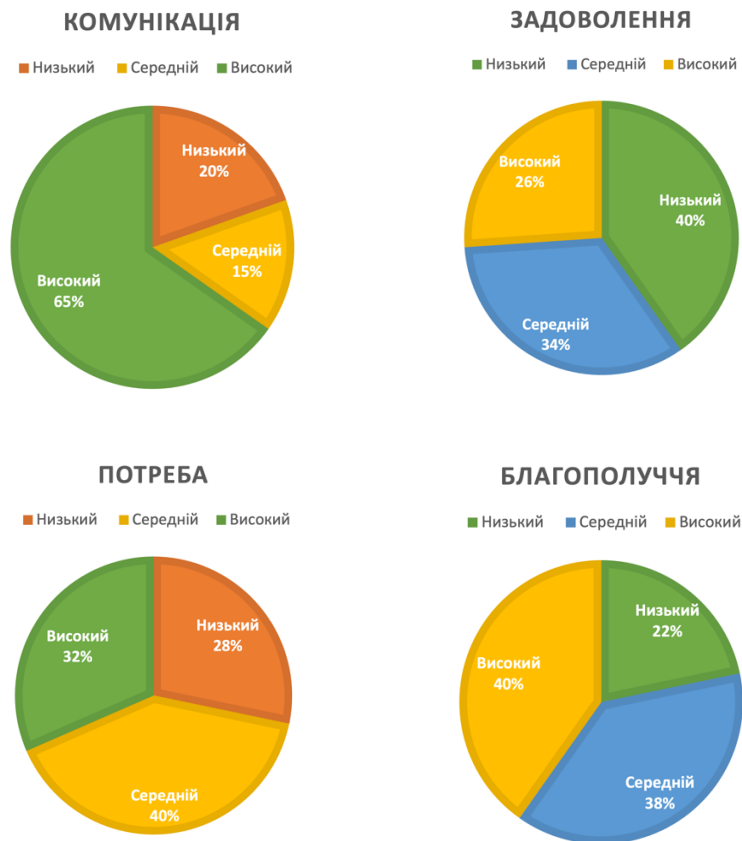

Рис. 3.4. Відсоткові розподіли вибірки досліджуваних жінок за рівнем сексуальної комунікації, задоволеності, потреби, та рівня ССБ

Результати за методикою «Досвід близьких стосунків» – описова статистика. Методика дозволяє визначити характер прихильності особистості по двох незалежних один від одного соціально-психологічним настановам: ставленням до залежності і незалежності в міжособистісному контексті. Методика складається з 28 тверджень, 24 з яких утворюють дві шкали: тривоги і уникнення (по 12 тверджень в кожній). На основі поєднання рівня вираженості шкал методики діагностують чотири типи прихильності:

1. Автономія (низька тривога, низьке уникнення) – тип А, надійний/безпечний.
2. Надзалежність (висока тривога, низьке уникнення) – тип В, тривожний.
3. Псевдоавтономія (низька тривога, високе уникнення) – тип С, уникаючий.
4. Дезорієнтованість (висока тривога, високе уникнення) – тип D, дезорганізований.

Під час аналізу теоретичних джерел та попередніх досліджень типів прив'язаності було виявлено два способи розподілу на типи прив'язаності за двома шкалами тривоги та уникнення у близьких стосунках. У першому способі розподіл на типи прихильності встановлюється за медіаною кожної шкали, яка була емпірично обчислена для вибірки, що брала участь у дослідженні. В нашому випадку медіанне значення за шкалою тривоги дорівнює 4.5, за шкалою уникнення дорівнює 3. У другому способі розподіл на типи прихильності встановлюється за медіаною кожної шкали методики, що дорівнює 6. Нами було обрано другий спосіб, що дозволяє не обмежувати результати аналізу даних та їх інтерпретацію опитаною вибіркою, а дає можливість дослідити якими вони будуть у популяції. Також цей спосіб розподілу на типи прив'язаності дозволяє розділити вибірку на дві однакові за кількістю учасниць групи: контрольну з надійним типом прив'язаності та експериментальну з ненадійним типом.

Рис. 3.5. Розподіл вибірки досліджуваних жінок

за типом прив'язаності залежно від показників шкал тривоги і уникнення

Отже за обраним другим способом розподілу на типи прив'язаності половина досліджуваних жінок 50% (46 жінок) мають надійний тип прив'язаності за низькими показниками шкал тривожності та уникнення, 26%

(24 жінки) мають тривожний (надзалежний) тип прив'язаності за високими показниками тривоги та низькими уникнення. 12% (11 жінок) мають дезорганізований тип за високими показниками і тривоги і уникнення (дезорієнтованість); і також 12% (11 жінок) мають уникаючий (псевдоавтономія) тип прив'язаності за низькими показниками тривоги та високими уникнення.

Рис. 3.6. Відсотковий розподіл вибірки досліджуваних жінок за типом прив'язаності

Результати за методикою «Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації» – описова статистика. За шкалою рівня особистісної фрустрації більшість респонденток показали середній рівень 51% (47 жінок з 92), 41% (38 жінок) – низький, 8% (7 жінок) – високий рівень (Рис. 3.7). Високий рівень особистої фрустрації характеризується порушеннями міжособистісної взаємодії, у таких людей проявляються негативні емоційні переживання, відчуженість. Ці негативні емоції залежать від того чи є можливість їх розрядити. Якщо надмірне напруження не завершується розрядкою, то фрустрація виражається через дратівливість, агресію та озлобленість. Середній рівень прояву негативних емоційних переживань, тобто середній рівень особистісної фрустрації, свідчить про потенційну небезпеку викликання фрустраційної поведінки.

Низький рівень особистісної фрустрації свідчить, що під час здійснення діяльності, при міжособистісній взаємодії навіть при неможливості досягнути бажаного, особистість не переживає зазначені негативні емоції та здатна конструктивно взаємодіяти та розвивати свої внутрішні позитивні якості, позитивні емоційні стани.

Результати за методикою «Опитувальник особистісного нарцисизму NPI-14» – описова статистика. Більшість респонденток 55% (51 жінка) мають низький рівень особистісного нарцисизму, 33% (30 жінок) – середній та 12% (11 жінок) – високий (Рис. 3.7). Показник NPI-14 розраховується як середнє чи сума значення за всіма питаннями, де відповіді позначаються як 1, якщо вони характеризують риси, властиві нарцисичній особистості та 0 – якщо ні. Чим більше сума балів, тим вищий рівень грандіозної маніфестації нарцисизму. Чим менше значення числового показника, тим менший рівень нарцисизму. Високі бали не свідчать про наявність психічного розладу: особи з вищими показниками мають ширший спектр поведінкових рис, що притаманних нарцисичним особистостям, таких як агресивність, зверхність, зарозумілість тощо.

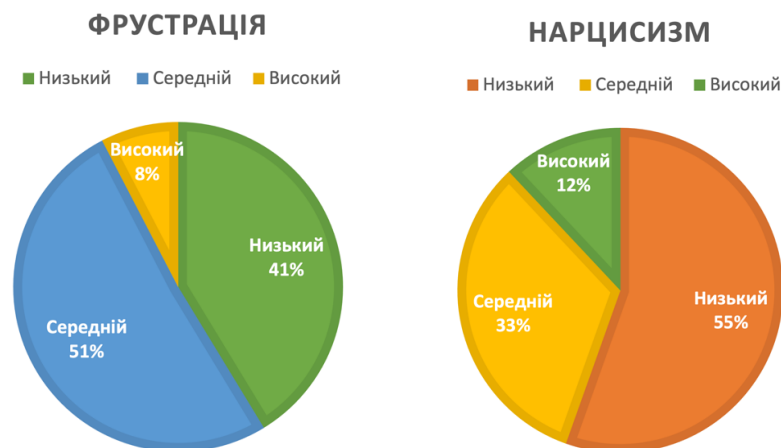

Рис.3.7. Відсотковий розподіл вибірки досліджуваних жінок за рівнями особистісної фрустрації та особистісного нарцисизму

Перевірка нормальності розподілу та описові статистики значень середнього представника у досліджуваній групі.

Для перевірки нормальності розподілу було використано описові статистики розвідувального аналізу (Таблиця 3.8). Значення середнього та медіани не дорівнюють одне одному за жодною зі шкал, тож можемо дійти до висновку, що розподіл у вибірці не є нормальним за жодним з вимірюваних конструктів. Отже для описової статистики середнього представника у досліджуваній групі було обрано медіанне значення, а для кореляційного аналізу використаємо коефіцієнт кореляції Спірмена.

Таблиця 3.8.

Описові статистики за кожною шкалою на всій вибірці

Описові статистики						
	N	Середнє	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
SКомунікація	92	23.16	25.00	6.98	3	32
SПотреба	92	12.21	12.00	4.56	1	20
SЗадоволення	92	18.88	21.50	6.81	2	28
SБлагополуччя	92	75.05	78.00	17.65	21	105
Тривожність	92	4.48	4.50	2.96	0	11
Уникнення	92	4.20	3.00	2.76	1	11
Фрустрація	92	5.30	5.00	2.97	0	12
Нарцисизм	92	5.49	5.00	3.16	0	13

За шкалою сексуальної комунікації медіанне значення у вибірці дорівнює 25.0 балів. Значення медіани відповідає високому рівню. Медіанне значення за шкалою сексуальної потреби становить 12. Значення медіани відповідає середньому рівню у досліджуваній групі. Медіанне значення задоволення сексуальним життям і стосунками в вибірці становить 21.5. Значення медіани відповідає середньому рівню задоволення у опитаних респонденток. Інтегральний показник рівня суб'єктивного сексуального благополуччя має медіанне значення 78 у вибірці досліджуваних, яке відповідає середньому рівню суб'єктивного сексуального благополуччя (Табл. 3.8).

За шкалою тривожності методики «Досвід близьких стосунків» значення медіани 4.5, за шкалою уникнення – 3 (низькі рівні у групі досліджуваних), за рівнем особистісної фрустрації медіанне значення у вибірці дорівнює 5 балам,

як і за рівнем особистісного нарцисизму, що в обох випадках відповідає середньому рівню (Табл. 3.8).

Контрольну групу склали 46 жінок з надійним типом прив'язаності, експериментальну – 46 жінок з ненадійним типом прив'язаності, з них 24 з тривожним (надзалежність), 11 з дезорганізованим, 11 з уникаючим (псевдоавтономія). За критерій розподілу вибірки на групи власне і було прийнято тип прив'язаності – надійний та ненадійний (3 типи).

Перевірка нормальності розподілу та описові порівняльні статистики значень середнього представника в контрольній та експериментальній групі за кожною змінною. Оскільки розподіл не є нормальним (Табл. 3.9), для описової статистики середнього представника у контрольній та експериментальній групах було обрано медіанне значення, а для кореляційного аналізу використаємо коефіцієнт кореляції Спірмена.

Таблиця 3.9.

Перевірка припущення про нормальність розподілу

Тест на нормальність (Шапіро-Уїлк)		
	W	p
СКомунікація	0.961	0.008
СПотреба	0.981	0.200
СЗадоволення	0.952	0.002
СБлагополуччя	0.957	0.004
Тривожність	0.972	0.045
Уникнення	0.973	0.054
Фрустрація	0.990	0.753
Нарцисизм	0.962	0.009

Примітка. Мале значення p припускає порушення припущення про нормальність

Медіанне значення типового представника експериментальної групи за шкалою сексуальної комунікації дорівнює 21 (середній рівень комунікації), що є нижчим порівняно зі значенням медіани у контрольній групі 27 (високий рівень комунікації). Тобто у жінок з надійним типом прив'язаності вищий рівень сексуальної комунікації (високий), ніж у жінок з ненадійним типом (середній). (Табл. 3.10)

За шкалою сексуальної потреби і в контрольній і в експериментальній групі значення медіани відповідає середньому рівню, однак у жінок з ненадійною прив'язаністю рівень сексуальної потреби нижчий (медіанне значення дорівнює 11), аніж у жінок з надійною (медіанне значення дорівнює 13). (Табл. 3.10)

За шкалою задоволення сексуальним життям і стосунками медіанне значення в експериментальній групі (ненадійний тип) дорівнює 16.5 та відповідає низькому рівню задоволення, на відміну від контрольної групи, в якій медіана дорівнює 23 та свідчить про середній рівень задоволення. Тобто у жінок з надійним типом прив'язаності вищий рівень задоволеності сексуальним життям і стосунками, ніж у жінок з ненадійним типом.

Так само спостерігаються відмінності між контрольною та експериментальною групою за показниками медіанного значення рівня суб'єктивного сексуального благополуччя. У респонденток з ненадійним типом за медіаною 69 (середній) рівень благополуччя нижчий, ніж у жінок надійною прив'язаністю, де значення медіани – 88.5 (високий рівень благополуччя). (Табл. 3.10)

Тож, наша робоча гіпотеза про те, що спостерігатимуться відмінності в рівнях задоволеності сексуальним життям і стосунками, сексуальній комунікації, потребі та рівнем суб'єктивного сексуального благополуччя у жінок з різним типом прив'язаності є підтвердженою, а саме у жінок з ненадійним типом прив'язаності ці показники за всіма шкалами методики «Суб'єктивного сексуального благополуччя» є нижчими, аніж у надійного типу.

За шкалою тривожності опитувальника «Досвід близьких стосунків» на визначення типу прив'язаності, в експериментальній групі медіанне значення дорівнює 7, а в контрольній 3. За шкалою уникнення відповідні значення медіан 5 в експериментальній групі і 3 в контрольній.

Рівень особистісної фрустрації у опитаних з ненадійним типом прив'язаності (експериментальна група) за медіаною дорівнює 7 і є середнім

(стійким), і вищим порівняно зі значенням медіани у контрольній групі жінок з надійною прив'язаністю, що дорівнює 4 та свідчить про низький рівень особистісної фрустрації. (Табл. 3.10)

Рівень особистісного нарцисизму в експериментальній групі досліджуваних з ненадійним типом за медіаною дорівнює 5 та є на 1 бал нижчим, аніж медіанне значення у контрольній групі. Тобто жінки з надійною прив'язаністю мають дещо вищий рівень особистісного нарцисизму порівняно з жінками з ненадійним типом. (Табл. 3.10)

Таблиця 3.10.

Описові порівняльні статистики експериментальної (Е) та контрольної (К) груп за кожною шкалою

Описові статистики груп						
	Група	N	Середнє	Медіана	SD	SE
SКомунікація	Е	46	20.15	21.00	7.32	1.080
	К	46	26.17	27.00	5.14	0.758
SPотреба	Е	46	11.22	11.00	5.15	0.760
	К	46	13.20	13.00	3.66	0.540
SЗадовolenня	Е	46	15.07	16.50	6.59	0.972
	К	46	22.70	23.00	4.53	0.668
SБлагополуччя	Е	46	66.00	69.00	17.45	2.573
	К	46	84.11	88.50	12.57	1.853
Тривожність	Е	46	6.37	7.00	2.65	0.391
	К	46	2.59	3.00	1.82	0.268
Уникнення	Е	46	5.46	5.00	3.24	0.477
	К	46	2.93	3.00	1.31	0.193
Фрустрація	Е	46	6.54	7.00	2.78	0.410
	К	46	4.07	4.00	2.64	0.389
Нарцисизм	Е	46	4.98	5.00	3.00	0.442
	К	46	6.00	6.00	3.26	0.481

Отже, спостерігаються також відмінності в рівнях особистісної фрустрації та особистісного нарцисизму у жінок з різним типом прив'язаності, а саме у жінок з ненадійним типом прив'язаності вищий рівень особистісної

фрустрації та нижчий рівень особистісного нарцисизму, порівняно з контрольною групою жінок з надійним типом прив'язаності.

Кореляційний аналіз в **контрольній** групі. Дослідимо парні статистично значущі кореляції в контрольній групі досліджуваних з надійним типом прив'язаності.

Сексуальна комунікація – рівень особистісної фрустрації. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.319*, р-значення = 0.031. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між рівнем особистісної фрустрації та сексуальною комунікацією. Чим вище рівень особистісної фрустрації, тим нижчий рівень сексуальної комунікації. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.031, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

Сексуальна комунікація – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.428**, р-значення = 0.003. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та сексуальною комунікацією. Під позитивним ставленням до конфлікту розуміється відповідь на питання анкети за шкалою від 1 до 7 (де 1 – зовсім ні, 7 – абсолютно так): «В результаті конфлікту ми зближуємось та потреби кожного з партнерів можуть бути задоволені». Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим вищий рівень сексуальної комунікації. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.5 – сильний зв'язок. р-значення = 0.003, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою (Рис. 3.11).

Сексуальне благополуччя – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.312*, р-значення = 0.035. Таке значення коефіцієнта кореляції

вказує на наявність прямого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та сексуальним благополуччям. Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим вищий рівень сексуального благополуччя. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 – середня сила зв'язку. p -значення = 0.035, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

Тривожність – рівень особистісної фрустрації. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.623***, p -значення < .001. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між рівнем особистісної фрустрації та шкалою тривожності. За класифікацією Коена величина ефекту – між середньою 0.5 і великою 0.8 силою зв'язку (вище середньої 0.5). p -значення = < .001, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці нульова гіпотеза вірна (майже неймовірно). Тобто нульова гіпотеза (що в популяції не такі значення) відкидається на користь альтернативної. Можемо казати, що дані можна поширити на популяцію. (Рис. 3.11)

Тривожність – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.297*, p -значення = 0.045. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та шкалою тривожності. Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим нижче рівень тривожності. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 – середня сила зв'язку. p -значення = 0.045, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

Уникнення – рівень особистісного нарцисизму. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.421*, p -значення = 0.004. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність

оберненого взаємозв'язку між шкалою уникнення та рівнем особистісного нарцисизму. Чим вище рівень особистісного нарцисизму, тим нижче рівень уникнення. За класифікацією Коена величина ефекту між 0.3 та 0.5 – середня сила зв'язку. p -значення = 0.004, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

Рівень особистісної фрустрації – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спирмена у контрольній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.335*, p -значення = 0.023. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та рівнем особистісної фрустрації в контрольній групі. Чим вище рівень особистісної фрустрації, тим нижче позитивне ставлення до конфлікту. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. p -значення = 0.023, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

		Скомунікація	Спотреба	Ззадоволення	Сблагополуччя	Тривожність	Уникнення	Фрустрація	Нарцисизм	AK2
Скомунікація	Спирмен ρ (rho)	–								
	p -значення	–								
Спотреба	Спирмен ρ (rho)	0.551 ***	–							
	p -значення	<.001	–							
Ззадоволення	Спирмен ρ (rho)	0.536 ***	0.193	–						
	p -значення	<.001	0.198	–						
Сблагополуччя	Спирмен ρ (rho)	0.837 ***	0.607 ***	0.681 ***	–					
	p -значення	<.001	<.001	<.001	–					
Тривожність	Спирмен ρ (rho)	-0.121	0.159	-0.106	0.041	–				
	p -значення	0.423	0.290	0.484	0.788	–				
Уникнення	Спирмен ρ (rho)	-0.226	-0.157	-0.181	-0.204	0.045	–			
	p -значення	0.132	0.299	0.228	0.174	0.766	–			
Фрустрація	Спирмен ρ (rho)	-0.319 *	-0.022	-0.234	-0.190	0.623 ***	0.086	–		
	p -значення	0.031	0.882	0.117	0.205	<.001	0.568	–		
Нарцисизм	Спирмен ρ (rho)	0.227	0.174	0.125	0.181	0.021	-0.421 **	-0.066	–	
	p -значення	0.130	0.248	0.407	0.229	0.891	0.004	0.664	–	
AK2	Спирмен ρ (rho)	-0.010	0.037	0.020	0.022	0.192	-0.040	0.008	0.178	–
	p -значення	0.946	0.809	0.896	0.885	0.201	0.794	0.957	0.236	–
AK3	Спирмен ρ (rho)	0.428 **	0.104	0.246	0.312 *	-0.297 *	-0.011	-0.335 *	-0.095	-0.142
	p -значення	0.003	0.492	0.099	0.035	0.045	0.944	0.023	0.532	0.346

Примечание. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Рис. 3.11. Кореляційний аналіз: статистично значущі взаємозв'язки між досліджуваними конструктами в контрольній групі (надійний тип)

Кореляційний аналіз в **експериментальній** групі. Дослідимо парні статистично значущі кореляції в експериментальній групі досліджуваних з ненадійним типом прив'язаності.

Сексуальна комунікація – тривожність. Значення коефіцієнта ρ (ρ) Спірмена в експериментальній групі виявилося рівним ρ (ρ) = 0.361*, р-значення = 0.014. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між сексуальною комунікацією та рівнем тривожності в експериментальній групі. Чим вище тривожність, тим вище сексуальна комунікація. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.014, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Сексуальна комунікація – уникнення. Значення коефіцієнта ρ (ρ) Спірмена в експериментальній групі виявилося рівним ρ (ρ) = -0.397**, р-значення = 0.006. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між сексуальною комунікацією та рівнем уникнення в експериментальній групі. Чим вище уникнення, тим нижче сексуальна комунікація. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.006, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Сексуальна потреба – рівень особистісної фрустрації. Значення коефіцієнта ρ (ρ) Спірмена в експериментальній групі виявилося рівним ρ (ρ) = -0.322*, р-значення = 0.029. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між сексуальною потребою та рівнем особистісної фрустрації. Чим вище рівень фрустрації, тим нижче сексуальна потреба. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.029, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Задоволеність сексуальним життям і стосунками – уникнення.

Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.461**, р-значення = 0.001. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між задоволеністю сексуальним життям і стосунками та рівнем уникнення в експериментальній групі. Чим вище уникнення, тим нижче задоволеність. За класифікацією Коена величина ефекту між 0.3 та 0.5 – сила зв'язку між середньою та сильною. р-значення = 0.001, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Сексуальне благополуччя – тривожність. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.342*, р-значення = 0.020. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між суб'єктивним сексуальним благополуччя та рівнем тривожності. Чим вище тривога, тим вище рівень благополуччя. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.020, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Сексуальне благополуччя – уникнення. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.549***, р-значення < .001. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між рівнем сексуального благополуччя та шкалою уникнення. Чим сильніше рівень схильності до уникнення близькості у стосунках, тим нижчий рівень сексуального благополуччя. За класифікацією Коена величина ефекту – вище середньої 0.5. р-значення = < .001, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці нульова гіпотеза вірна (майже неймовірно). Тобто нульова гіпотеза (що в популяції не такі значення) відкидається на користь альтернативної. Можемо казати, що дані можна поширити на популяцію. (Рис. 3.12)

Сексуальне благополуччя – позитивне ставлення до конфлікту.

Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.327*, р-значення = 0.027. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та рівнем суб'єктивного сексуального благополуччя. Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим вище рівень сексуального благополуччя. За класифікацією Коена величина ефекту 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.027, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.11)

Тривожність – уникнення. Зазначимо, що це шкали однієї методики, значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.486***, р-значення < .001. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між шкалою тривоги та шкалою уникнення у близьких стосунках. Чим вище показники за шкалою тривожності, тим нижче показники за шкалою уникнення. За класифікацією Коена величина ефекту – вище середньої 0.5. р-значення = < .001, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці нульова гіпотеза вірна (майже неймовірно). Тобто нульова гіпотеза (що в популяції не такі значення) відкидається на користь альтернативної. Можемо казати, що дані можна поширити на популяцію. (Рис. 3.12)

Тривожність – страх конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.557***, р-значення < .001. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між шкалою тривоги та страхом конфлікту у близьких стосунках. Під страхом конфлікту розуміється відповідь на питання анкети за шкалою від 0 до 10 (де 0 – зовсім ні, 10 – абсолютно так): «Мені страшно, що якщо конфлікт з партнером буде дуже серйозним, стосунки можуть закінчитися». Чим вище показники за шкалою тривожності, тим вище страх конфлікту (завершення стосунків) з партнером. За класифікацією Коена

величина ефекту – вище середньої 0.5. р-значення = $<.001$, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці нульова гіпотеза вірна (майже неймовірно). Тобто нульова гіпотеза (що в популяції не такі значення) відкидається на користь альтернативної. Можемо казати, що дані можна поширити на популяцію. (Рис. 3.12)

Тривожність – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.392**, р-значення = 0.007. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та шкалою тривожності. Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим нижче рівень тривожності. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.007, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Уникнення – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = -0.372*, р-значення = 0.011. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність оберненого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та шкалою уникнення. Чим вище позитивне ставлення до конфлікту, тим нижче рівень уникнення. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 – середня сила зв'язку. р-значення = 0.011, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

Рівень особистісного нарцисизму – позитивне ставлення до конфлікту. Значення коефіцієнта ρ (rho) Спірмена в експериментальній групі виявилось рівним ρ (rho) = 0.358*, р-значення = 0.015. Таке значення коефіцієнта кореляції вказує на наявність прямого взаємозв'язку між позитивним ставленням до конфлікту та рівнем особистісного нарцисизму. Чим вище рівень особистісного нарцисизму, тим вище позитивне ставлення до конфлікту. За класифікацією Коена величина ефекту наближається до 0.3 –

середня сила зв'язку. p -значення = 0.015, ймовірність отримати таке ж або більше значення коефіцієнта кореляції в популяції коли в вибірці вірна нульова гіпотеза є низькою. (Рис. 3.12)

		Скомунікація	Спотреба	Задоволення	Сблагополуччя	Тривожність	Уникнення	Фрустрація	Нарцисизм	AK2
Скомунікація	Спирмен ρ (rho)	—								
	p -значення	—								
Спотреба	Спирмен ρ (rho)	0.292*	—							
	p -значення	0.049	—							
Задоволення	Спирмен ρ (rho)	0.802***	0.234	—						
	p -значення	<.001	0.117	—						
Сблагополуччя	Спирмен ρ (rho)	0.865***	0.489***	0.895***	—					
	p -значення	<.001	<.001	<.001	—					
Тривожність	Спирмен ρ (rho)	0.361*	0.066	0.259	0.342*	—				
	p -значення	0.014	0.663	0.082	0.020	—				
Уникнення	Спирмен ρ (rho)	-0.397**	-0.191	-0.461**	-0.549***	-0.486***	—			
	p -значення	0.006	0.203	0.001	<.001	<.001	—			
Фрустрація	Спирмен ρ (rho)	-0.021	-0.322*	-0.197	-0.264	0.169	0.255	—		
	p -значення	0.889	0.029	0.190	0.076	0.263	0.088	—		
Нарцисизм	Спирмен ρ (rho)	0.107	0.083	0.089	0.079	-0.125	-0.258	-0.073	—	
	p -значення	0.480	0.585	0.558	0.603	0.407	0.084	0.629	—	
AK2	Спирмен ρ (rho)	0.159	0.013	0.145	0.223	0.557***	-0.251	0.115	-0.153	—
	p -значення	0.292	0.934	0.338	0.136	<.001	0.093	0.447	0.309	—
AK3	Спирмен ρ (rho)	0.279	0.042	0.287	0.327*	0.392**	-0.372*	-0.066	0.358*	0.146
	p -значення	0.060	0.784	0.054	0.027	0.007	0.011	0.665	0.015	0.333

Примечание. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Рис. 3.12. Кореляційний аналіз: статистично значущі взаємозв'язки між досліджуваними конструктами в експериментальній групі

Порівняльний кореляційний аналіз в контрольній та експериментальній групі. В експериментальній групі порівняно з контрольною, сексуальна комунікація менше пов'язана із сексуальною потребою, але значно більше пов'язана із задоволенням сексуальним життям і стосунками, і трохи більше пов'язана із сексуальним благополуччям. В експериментальній групі сексуальна потреба менше пов'язана з рівнем благополуччя, аніж в контрольній. Задоволення сексуальним життям і стосунками більше пов'язано із сексуальним благополуччям в експериментальній групі порівняно з контрольною (Рис. 3.13). Тобто для жінок з ненадійною прив'язаністю сексуальна комунікація та задоволення сексуальним життям і стосунками відіграють більшу роль у рівні сексуального благополуччя, аніж у жінок з надійним типом прив'язаності.

Контрольна група (Надійний тип)				Експериментальна група (Ненадійний тип)					
		Скомунікація	Спотреба	Сзадоволення			Скомунікація	Спотреба	Сзадоволення
Скомунікація	Спирмен $\rho(\rho)$	—	—	—	Спотреба	Спирмен $\rho(\rho)$	—	—	—
	p-значення	—	—	—		p-значення	—	—	—
Спотреба	Спирмен $\rho(\rho)$	0.551 ***	—	—	Сзадоволення	Спирмен $\rho(\rho)$	0.292 *	—	—
	p-значення	<.001	—	—		p-значення	0.049	—	—
Сзадоволення	Спирмен $\rho(\rho)$	0.536 ***	0.193	—	Сблагополуччя	Спирмен $\rho(\rho)$	0.802 ***	0.234	—
	p-значення	<.001	0.198	—		p-значення	<.001	0.117	—
Сблагополуччя	Спирмен $\rho(\rho)$	0.837 ***	0.607 ***	0.681 ***		Спирмен $\rho(\rho)$	0.865 ***	0.489 ***	0.895 ***
	p-значення	<.001	<.001	<.001		p-значення	<.001	<.001	<.001

Рис. 3.13. Порівняльний кореляційний аналіз експериментальної з контрольною групою за шкалами опитувальника «Суб'єктивного сексуального благополуччя»

Суб'єктивне сексуальне благополуччя жінок експериментальної групи з ненадійною прив'язаністю має зв'язок зі шкалою тривожності, а також обернений статистично значущий сильний зв'язок зі шкалою уникнення. Такі зв'язки в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) відсутні.

Сексуальна комунікація в експериментальній групі також має прямий зв'язок зі шкалою тривоги в стосунках, і обернений зі шкалою уникнення, такі зв'язки в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) відсутні.

Це може означати, що у жінок з ненадійною прив'язаністю тривога в близьких стосунках спонукає до сексуальної комунікації, і завдяки комунікації рівень благополуччя зростає. Уникнення близькості в стосунках в свою чергу може бути причиною відсутності нижчого рівня комунікації, задоволення сексуальним життям і стосунками, та відповідно сексуального благополуччя.

Але в контрольній групі сексуальна комунікація пов'язана з позитивним ставленням до конфлікту та обернено пов'язана з рівнем особистісної фрустрації, чого не спостерігаємо в експериментальній.

Це може означати, що у жінок з надійною прив'язаністю та позитивним ставленням до конфлікту (під час позитивного його вирішення) потреби задовольняються, і рівень фрустрації зменшується, чого не відбувається у жінок з ненадійним типом.

Задоволення сексуальним життям і стосунками в експериментальній групі має обернений зв'язок зі шкалою уникнення, в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) такий зв'язок відсутній. Тобто у жінок з ненадійним типом прив'язаності може бути нижчим рівень задоволеності сексуальним життям і стосунками через дистанціювання та уникнення контакту у стосунках.

І в контрольній, і в експериментальній групі наявний зв'язок сексуального благополуччя з позитивним ставленням до конфлікту з невеликою різницею коефіцієнтів кореляції ρ (rho) Спірмена (Рис. 3.11, 3.12). Це може означати, що жінки з вищим рівнем сексуального благополуччя можуть задовольняти власні потреби в результаті конфлікту.

Сексуальна потреба в експериментальній групі має обернений зв'язок з рівнем особистісної фрустрації, в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) такий зв'язок відсутній. Це може означати, що у жінок з ненадійною прив'язаністю рівень особистісної фрустрації може знижуватись через задовільнення сексуальної потреби.

Шкала тривоги у стосунках з партнером в експериментальній групі має статистично значущий сильний прямий зв'язок зі страхом конфлікту, а також шкалою уникнення, чого не спостерігається в контрольній групі. Це може свідчити про те, що в тому числі саме страх завершення стосунків через конфлікт може спричиняти високий рівень тривоги у жінок з ненадійною прив'язаністю.

Але в контрольній групі шкала тривожності має статистично значущий сильний прямий зв'язок з рівнем особистісної фрустрації, чого немає в експериментальній. Можемо припустити, що у жінок з безпечним типом прив'язаності наявна здатність задовольняти особисті потреби, тому й рівень особистісної фрустрації є нижчим, і відповідно рівень тривоги що власні потреби не задовольняються також є нижчим через наявність позитивного досвіду їх задовільнення.

Також в обох випадках і в контрольній і в експериментальній групі наявний зв'язок шкали тривоги із позитивним ставленням до конфлікту, але в експериментальній групі він прямий, а в контрольній обернений.

Це може означати, що у жінок з ненадійним типом прив'язаності тривога у стосунках пов'язана з меншим рівнем позитивного ставлення до конфліктів, а у жінок з надійною прив'язаністю та позитивним ставленням до конфлікту (під час позитивного його вирішення) рівень тривоги у стосунках зменшується, через отримання досвіду конфліктувати безпечно без обриву стосунків.

Шкала уникнення близькості у стосунках з партнером в експериментальній групі обернено пов'язана з позитивним ставленням до конфліктів, а в контрольній групі з рівнем особистісного нарцисизму. Але рівень особистісного нарцисизму в експериментальній групі пов'язаний з позитивним ставленням до конфлікту, чого немає в контрольній. Це може означати, що у жінок з ненадійним типом прив'язаності уникнення у стосунках пов'язане з меншим рівнем позитивного ставлення до конфліктів через їх уникнення а також відповідно відсутність позитивного досвіду вирішення, а також можливо недовіру що конфлікт може завершитись безпечно. Наявність оберненого зв'язку уникнення близькості у стосунках з рівнем особистісного нарцисизму у жінок з надійною прив'язаністю може означати, що нарцисичний дефіцит може задовольнятися у близьких стосунках.

В експериментальній групі рівень особистісної фрустрації ніяк не пов'язаний із позитивним ставленням до конфлікту, на відміну від наявності такого оберненого зв'язку в контрольній групі. Це може означати, що у жінок з надійною прив'язаністю та позитивним ставленням до конфлікту (під час позитивного його вирішення) потреби задовольняються, і рівень фрустрації зменшується. Порівняльний кореляційний аналіз експериментальної з контрольною групою за шкалами методик та питаннями анкети наведений в ДОДАТКУ 3.

Отже, наша гіпотеза про те, що жінки з різним типом прив'язаності мають різні рівні досліджуваних конструктів, таких як: суб'єктивне сексуальне благополуччя, сексуальна комунікація, задоволення сексуальним життям і стосунками, а також рівень особистісної фрустрації та рівень особистісного нарцисизму, а також гіпотеза про те, що взаємозв'язки між цими конструктами різні для надійного та ненадійного типу прив'язаності є підтвердженою.

Побудуємо загальну лінійну модель. Проведемо лінійний регресійний аналіз для виявлення впливу однієї чи кількох незалежних змінних на одну залежну змінну (рівень сексуального благополуччя). Для опису та виявлення відповідності між залежною змінною та кількома незалежними змінними, що впливають на досліджувану змінну, використаємо рівняння множинної лінійної регресії:

$$y = a - b_1x_1 - b_2x_2 - \dots - b_nx_n$$

де y - залежна змінна;

x - незалежна змінна;

a - вільний член (константа);

b - коефіцієнт при незалежній змінній або коефіцієнт регресії.

В результаті регресійного аналізу визначимо вільний член (a) та коефіцієнти регресії (b).

Коефіцієнт кореляції (таблиця 3.14) становить $R=0,824$ (можливі значення від 0 до 1), що свідчить про наявність щільного взаємозв'язку між сексуальним благополуччям, тривогою у близьких стосунках, типом прив'язаності, наявністю стосунків, рівнем особистісної фрустрації, позитивним ставленням до конфліктів, оцінками відповідності переконань жінок про себе («Я можу розслабитися», «Я можу бути собою») під час контакту з партнером.

Значення коефіцієнта детермінації (R квадрат) дорівнює 0,678, що говорить про те, що побудована модель вірна лише для 67,8% випадків відповідей вибірки жінок.

Показник значення p - характеризує значимість регресійної моделі, побудованої на основі даних опитування респондентів, що потрапили у вибірку, для всієї генеральної сукупності. $p < 0,05$ для всіх незалежних змінних моделі, тому можна говорити про справедливість регресійної моделі для всієї генеральної сукупності (таблиця 3.14).

Таблиця 3.14.

Лінійна регресія

Показники відповідності моделі				
Модель	R	R ²		
1	0.824	0.678		
Коефіцієнти моделі - СБлагополуччя				
Предиктор	Варг	SE	t	p
Константа ^a	26.49	8.325	3.18	0.002
Тривожність	2.32	0.524	4.43	< .001
Група:				
Е – К	-15.82	3.013	-5.25	< .001
Наявність стос:				
1 – 2	14.03	2.843	4.93	< .001
Фрустрація	-1.19	0.455	-2.61	0.011
AI7	1.70	0.774	2.20	0.031
AK3	1.26	0.576	2.19	0.031
AI11	4.73	1.060	4.46	< .001

^a Представляє опорний рівень

На основі розрахованих коефіцієнтів (таблиця 3.14) складаємо рівняння множинної регресійної моделі:

$$Y = 26,49 + 2,32X_1 - 15,82X_2 + 14,03X_3 - 1,19X_4 + 1,7X_5 + 1,26X_6 + 4,73X_7$$

де Y – рівень сексуального благополуччя,

X_1 – рівень тривоги у стосунках,

X_2 – тип прив'язаності (показник в контрольній групі з надійним типом),

X_3 – наявність стосунків (показник в контрольній групі в стосунках),

X_4 – рівень особистісної фрустрації,

X_5 – рівень за шкалою VoC твердження «Я розслаблена»

X6 – оцінка позитивного ставлення до конфліктів

X7 – рівень за шкалою VoC твердження «Я можу бути собою».

Виходячи з аналізу коефіцієнтів Константа (таблиця 3.14), можна зробити висновок, що тип прив'язаності та наявність стосунків суттєвіше впливають на рівень суб'єктивного сексуального благополуччя, ніж рівень за шкалою VoC твердження «Я можу бути собою», рівень тривоги у близьких стосунках, рівень за шкалою VoC твердження «Я розслаблена», позитивним ставленням до конфлікту та рівнем особистісної фрустрації (впливає найменше, черговість незалежних змінних за зменшенням).

Результати тесту Дарбіна-Уотсона на автокореляцію $DW = 1,95$. Тест Дарбіна-Уотсона (Durbin-Watson) дозволяє сказати, наскільки сильний вплив неврахованих факторів, чи модель лінійна. За значенням коефіцієнта від 0 до 2 можна стверджувати, що автокореляція відсутня, як і є в нашому випадку (таблиця 3.15).

Таблиця 3.15.

Тест на автокореляцію та статистики колінеарності

Тест Дарбіна-Уотсона на автокореляцію

Автокореляція	Статистика DW	p
0.0151	1.95	0.824

Статистики колінеарності

	VIF	Толерантність
Тривожність	2.01	0.498
Група	1.92	0.520
Наявність стос	1.08	0.927
Фрустрація	1.53	0.654
A17	1.25	0.798
AK3	1.14	0.875
A11	1.36	0.733

З таблиці 3.15. "Статистики колінеарності" ми бачимо, що статистики колінеарності (взаємозв'язку між незалежними змінними): толерантність $> 0,1$, VIF < 10 за кожною коваріантою, що свідчить про неможливість виникнення

небажаного ефекту мультиколінеарності (взаємного впливу та залежності коваріант одна від одної).

3.2. Методи, розробка та обґрунтування програми сесій психологічної інтервенції для учасниць експериментальної групи дослідження

Для проведення сесій психологічної інтервенції було обрано використовувати протоколи методу психотерапії EMDR (Eye movement desensitization and reprocessing) [81], які є алгоритмічними (мають певну кількість кроків, які допомагають мозку почати опрацьовувати інформацію адаптивним чином), та психофізіологічними (працює безпосередньо за пам'яттю), що дозволяє працювати в рамках дослідження з групою людей, а також з конкретною подією, спогадом або досвідом, індивідуальним для кожної учасниці при цьому одночасно працюючи за одним протоколом у групі.

Теоретична модель методу EMDR. Якщо людина замкнена в певній інтерпретації реальності, джерело проблеми може бути знайдено в інтерпретації поточної ситуації з попередньо накопиченим досвідом, який має прямий фізіологічний ефект. Таким чином, людина дисфункціонально реагує на поточні ситуації через автоматичні фізіологічні відповіді, визначені минулими подіями. Основна мета EMDR – звільнити людину від непрацюючих зв'язків минулого, так щоб адаптивні реакції могли бути створені в теперішньому.

Націлюючись на травматичну подію та спосіб її збереження, успішний сеанс повторної обробки змінює тривожний спогад на такий, який більше не викликає емоційного стресу і тепер сприймається особою як такий, що зайняв відповідне місце в історичному минулому. Людина пам'ятає, а не переживає.

Коли травматичні події згадуються, людина активує декларативну (явну) пам'ять, а також неявну (автономну) мережу пам'яті, так що навіть якщо клієнт повністю пам'ятає подію/и та може говорити про те, що сталося,

неявні спогади зазвичай залишаються неінтегрованими і не змінюється з плином часу.

Ці імпліцитні спогади можуть бути активовані тригерами, пов'язаними з травмою (нагадуваннями), і викликані ними почуття та соматичні відчуття (наприклад, прискорене серцебиття, оніміння тощо) неправильно інтерпретуються клієнтом, щоб він/вона відчував, що вони все ще в небезпеці.

Нормальні (адаптивні) спогади кодуються головним чином у лівій півкулі головного мозку та в гіпокампі як зв'язні розповіді про досвід. Гіпокамп містить інформацію про те, «де» і «коли» відбувається досвід. Спогади про травми кодуються головним чином у правій півкулі як сенсорні спогади та в мигдалині. Мигдалеподібне тіло є захисним центром у мозку, де відбуваються реакції боротьби, втечі та завмирання. Сенсорні сигнали закодовані в мигдалеподібному тілі, яке зберігає базу даних усіх сигналів загрози, щоб ми могли швидко й бездумно реагувати на небезпеку. Якщо мигдалеподібне тіло відчуває загрозу, воно миттєво посиляє сигнал лиха в гіпоталамус. Гіпоталамус схожий на командний центр, який спілкується з рештою тіла через вегетативну нервову систему. Гіпоталамус активує симпатичну нервову систему, надсилаючи сигнали до надниркових залоз, які закачують адреналін у систему, викликаючи реакцію «борись або біжи». Порушення розрізнення сигналів загрози у тих, хто пережив травму, призводить до постійних, повторюваних надмірно оборонних реакцій і вторгнення відносно нешкідливих подразників. Гормони стресу, що виділяються наднирковими залозами, призводять до гальмування функції гіпокампу у постраждалих. Надмірна активація в мигдалеподібному тілі має тенденцію послаблювати активацію в орбітальних префронтальних областях мозку, перешкоджаючи нормальній виконавчій функції здійснення вдумливого контролю над імпульсами. Отже, коли вриваються спогади про травму, вони, як правило, викликають стан «безмовного жаху [82], коли вони не «згадують», а натомість безпорадно повторно переживають свій травматичний досвід.

EMDR пов'язано з тією ж обробкою, що відбувається під час швидкого сну. Рухи очей або інша подвійна (білатеральна) стимуляція (BLS) уваги викликає реакцію орієнтування (дослідження). ЕМ (eye movement) діють на робочу пам'ять, зменшуючи яскравість, що призводить до зниження емоційності та змін у соматично збереженій пам'яті. [81; 82; 83]

EMDR RDI (Розробка та встановлення ресурсів) [81, с.117-119]

Перший спосіб розробки та встановлення ресурсу — попросити клієнта згадати будь-який момент, коли він відчував себе справді добре. Це може бути час, коли вони досягли успіху в чомусь, у них щось вийшло, вони були корисними чи добрими до когось у потребі, опікували чи підтримували когось або самі отримували опіку чи підтримку.

Терапевт просить клієнта створити образ себе в цій ситуації та описати деталі об'єктів, людей навколо, форми, тони, текстури, кольори, температуру, звуки, запахи тощо. Коли у нього є цей образ і всі відчуття, пов'язані з цим, клієнта запитують, де в їхньому тілі вони відчувають себе добре, і коли вони визначають, де, роблять короткий набір (4–6 ходів) повільних рухів очима або постукувань руками. Потім клієнта просять придумати слово чи фразу, що відповідає ситуації, і коли вони скажуть яке слово чи фразу, просять пов'язати це слово/фразу з хорошим відчуттям у своєму тілі та посилюють ще одним коротким набором повільних рухів очима або постукувань руками.

Другий спосіб розвитку ресурсів полягає в тому, щоб клієнт зосередився на поточній життєвій ситуації, яка є складною, і подумав про якість, яка, на його думку, йому потрібна, щоб впоратися з цією ситуацією, тобто «Мені потрібно бути наполегливим, впевненим тощо». Терапевт запитує клієнта, чи він у минулому демонстрував або мав таку якість, тобто був впевненим у минулому. Як тільки клієнт згадає час, коли він мав таку якість, ця ситуація встановлюється як ресурс, тобто «Це був той час, коли мені вдалося виступати на зустрічі, і я зробив це добре».

Клієнта просить заплющити очі та подумати про цю ситуацію з усіма звуками, запахами та відчуттями, пов'язаними з нею, а потім встановити це за

допомогою 4–6 проходів повільних ЕМ (eye movement) рухів очей/постукувань руками. Потім клієнта просять назвати слово чи фразу, які описують цю ситуацію або те, як клієнт почувається в цій ситуації, наприклад, «компетентний». Потім попросить клієнта утримати слово «_____» разом із (тілесним) відчуттям перебування в цій ситуації та зробити 4–5 проходів повільних ЕМ/постукувань руками. Якщо зворотній зв'язок після цього є позитивним, він може стати ще більш позитивним, його покращують за допомогою коротких, повільних сетів білатеральної стимуляції.

Під час проведення сесій психологічних інтервенцій були використані ці обидва способи.

ASSYST-G. Теоретична модель адаптивної обробки інформації.

Кожна школа психотерапії має власну теоретичну базу для пояснення того, як працює терапія. Терапія EMDR має теоретичну базу адаптивної обробки інформації (AIP). Коротко кажучи, теоретична модель AIP — це пов'язана з пам'яттю модель патогенезу та змін. [83]

Згідно з цією моделлю, мережі пам'яті (шаблони пов'язаних індивідуальних спогадів зі схожими компонентами) збережених переживань є основою як психічного здоров'я людини, так і людської патології у всьому клінічному спектрі.

Доктор Франсін Шапіро [81] стверджує, що всі люди мають вроджену фізичну систему обробки інформації в мозку, яка природно спрямована на здоров'я. Коли досвід успішно оброблений, він адаптивно зберігається в мозку разом з іншими подібними враженнями. Однак збої в цій системі обробки через стани високого збудження внаслідок критичних інцидентів або несприятливого життєвого досвіду призводять до спогадів, які неадекватно обробляються та неадаптовано зберігаються в мозку. Ці патогенні спогади викликаються подібними стимулами/інформацією з сьогодення, і людина реагує на сьогодення так, ніби це та ж ситуація, що й у минулому. Іншими словами, для цих осіб минуле є теперішнім [81;83].

Найбільш яскраві та тривалі спогади – це події, що супроводжуються сильними фізичними відчуттями, пов'язаними з емоційними станами (емоції/почуття, наприклад, страх, безпорадність, жах, гнів, провина, сором).

Процедури стабілізації синдрому гострого стресу (ASSYST) у груповому, індивідуальному та веб-форматах були зароджені під час гуманітарної польової роботи та є інформованими АІР, ретельно протестованими, заснованими на фактичних даних і зручними для користувача психофізіологічними алгоритмами, орієнтовані на симптоми, що чутливі до травми.

Ці процедури втручання спеціально розроблені для надання особистої або онлайн-підтримки пацієнтам, які мають гострий стресовий розлад (ГСР) або посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) інтенсивний психологічний дистрес та/або фізіологічну реактивність, спричинену симптомами вторгнення розладу, пов'язаними з травматичним спогадами про події або несприятливий досвід. Наприклад, повторювані спогади, тут і зараз, про несприятливий досвід(и), які включають один або більше з наступних компонентів:

- Сенсорні: зображення, запахи, звуки, дотик, смак.
- Емоційні: фізичні відчуття, пов'язані з афективними станами (емоції та почуття).
- Фізіологічні (вісцеральні відчуття): відчуття блювоти, відчуття жару у постраждалого від опіку, задишка у тих, хто майже потонув.

Процедури лікування ASSYST – це втручання низької інтенсивності (ЛІІ – Low-Intensity-Interventions), які дають нам можливість прямої, ненав'язливої, фізіологічної взаємодії з оригінальними компонентами патогенної пам'яті клієнта, що викликають симптоми втручання, відповідальні за симпатичну гілку автономної нервової системи: гіперактивація, секреція трьох основних гормонів стресу (адреналін, норадреналін і кортизол), які підсилюють стійкість травматичної пам'яті, і зниження функцій префронтальної кори (наприклад, обробка інформації).

Втручання низької інтенсивності – це лікування з низьким використанням часу спеціалізованого терапевта або короткі версії доказових підходів (макс. 6 сеансів). ЛП є менш ресурсомістким, менш дорогим, менш складним, коротшим, ефективним, дієвим і доступнішим способом, ніж лікування високої інтенсивності (терапія віч-на-віч або онлайн-психотерапія, яку проводить спеціаліст із психічного здоров'я протягом тривалого періоду часу) [84].

Ці процедури лікування можна застосовувати протягом перших годин (інтенсивна допомога), днів (швидке реагування) або перших трьох місяців (раннє індивідуальне або психосоціальне втручання) після несприятливого досвіду або під час триваючих травматичних стресових ситуацій (більше 3 місяців), коли людина демонструє серйозні симптоми психологічного дистресу, фізіологічної реактивності та/або погіршення поточного функціонування.

Згідно з Hase (2021), «процедури в EMDR-терапії є ручними підходами до модифікації спогадів» [85, с. 4]. Щоб підвищити рівень запобігання дисоціативним реакціям (наприклад, заціпеніння/відключення, відключення, колапс, непритомність) під час повторної обробки консолідованих патогенних спогадів, ми можемо використовувати індивідуальну процедуру лікування ASSYST під час стандартного етапу підготовки протоколу EMDR, щоб змінити консолідовану патогенну пам'ять, що викликає симптоми вторгнення. (наприклад, реакція завмирання, коли згадується найгірше зображення, крики людей або запах агресора) і регулюють симпатичну гілку вегетативної нервової системи, щоб утримувати пацієнтів у вікні толерантності під час фаз повторної обробки (4–6) . Таким чином, ми можемо використовувати процедуру ASSYST Individual як безстрокове клінічне втручання для усунення симптомів вторгнення в ГСР або ПТСР. [83]

Мета цих втручань зосереджена на регуляції гіперактивації симпатичної гілки вегетативної нервової системи клієнта/пацієнта шляхом зменшення або усунення активації, спричиненої сенсорними, емоційними чи фізіологічними

компонентами тривожних/патогенних спогадів про несприятливий досвід(и), щоб досягти оптимального рівня активації автономної нервової системи, зупинити секрецію гормонів стресу та відновити функції префронтальної кори (наприклад, обробка інформації); таким чином, полегшуючи систему АІР, подальшу адаптивну обробку інформації [83, 86].

Розробка програми сесій психологічних інтервенцій з використанням протоколів EMDR RDI та ASSYST.

Метою проведення сесій психологічної інтервенції було підвищення та закріплення позитивного досвіду переживань власної сексуальності під час взаємодії з партнером, які оцінювались питаннями анамнестичної анкети (ДОДАТОК Б), а також зниження дискомфорту за питаннями зі шкалою SUDs (таблиця 3.16).

Оскільки лінійна регресійна модель суб'єктивного сексуального благополуччя включала оцінки за шкалами питань анамнестичної анкети 1.7 (Я розслаблена), 1.11 (Я можу бути собою) та питання під номером 3 (В результаті конфлікту ми зближуємось та потреби кожного з партнерів можуть бути задоволені) (ДОДАТОК Б), а також в експериментальній групі жінок з ненадійним типом прив'язаності наявні зв'язки шкали питання анкети під номером 2 (Мені страшно, що якщо конфлікт з партнером буде дуже серйозним, стосунки можуть закінчитися) зі шкалою тривожності методики на визначення типів прив'язаності, ми могли б зосередити програму психологічних інтервенцій на змінення оцінок за цими шкалами питань анкети.

Перед нами поставала задача обрати для розробки програми інтервенцій саме ці шкали питань анкети, або надати учасницям вибір та можливість самостійно обрати події/спогади (відповідно до питань анкети), з якими б вони хотіли працювати. Було обрано другий варіант, оскільки зв'язки були виявлені на експериментальній групі з 46 учасниць (а деякі на усій виборці), а інтервенції проходили лише 5 жінок із 46. Такий підхід є більш

персоналізованим для кожної учасниці та надає можливість респондентам працювати саме з тим досвідом, з яким вони потребують на їх розсуд.

Анамнестична анкета для визначення векторів психологічної інтервенції включала 23 питання оцінити відповідність тверджень переживанням власної сексуальності жінкою під час контакту з партнером, а також питання ставлення до конфліктів з партнером (ДОДАТОК Б). 5 з цих питань оцінювались респондентками за шкалою SUDs (Subjective Units of Disturbance Scale) – шкала суб’єктивного рівня дискомфорту від 0 до 10, де 0 – немає навантаження або нейтрально, 10 – максимальне навантаження/дискомфорт, яке ви можете відчути. Інші 18 питань оцінювались за шкалою VoC (Validity of Cognition) – валідність когніції: від 1 до 7, де 1 – зовсім не про мене, 7 – абсолютно про мене. Приклад наведений у таблиці 3.16

Таблиця 3.16.

Приклади питань анкети за шкалами VoC та SUDs

№ питання	Вкажіть, наскільки наведені нижче твердження описують вас та ваші переживання під час комунікації та сексуальної взаємодії з партнером (або уявіть взаємодію, якщо зараз ви не перебуваєте у стосунках)	Шкала	Оцінка
1.4	Я можу проявляти ініціативу	VoC	1 2 3 4 5 6 7
1.5	Я недостатньо сексуальна	SUDs	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

На основі відповідей, які мали оцінки 6,7 за шкалою VoC, респонденткам було запропоновано обрати 3 позитивні когніції для роботи за протоколом EMDR RDI (Resource development and installation) – Розробка та інсталяція ресурсів. Робота з ресурсними спогадами може допомогти закріпити позитивний, хороший досвід та підвищити рівень задоволеності.

На основі відповідей, які мали оцінки 4-10 за шкалою SUDs, учасницям експериментальної групи було запропоновано обрати 1 дискомфортну подію для роботи за протоколом EMDR ASSYST-G (Стабілізація синдрому гострого стресу). Робота з дискомфортом може допомогти знизити рівень дискомфорту, навантаження та підвищити толерантність до фрустрації.

Таким чином, програма психологічної інтервенції складалась з трьох частин: запис сесії підготовки до проходження сесій та вибір індивідуальних мішеней інтервенції, групова сесія EMDR RDI, групова сесія ASSYST-G.

Анкета також містила питання 4-8:

4. Наскільки ви задоволені своїм сексуальним життям? (VoC 1-7)
5. Що б могло підвищити попередню цифру хоча б на півбали?
6. Наскільки ви задоволені стосунками з партнером? (VoC 1-7)
7. Що б могло підвищити попередню цифру хоча б на півбали?
8. Вирішення якої проблеми дасть найбільше полегшення та підвищить вашу задоволеність у сфері сексуальності та стосунків?

Тож була розроблена сесія підготовки з роз'ясненнями для учасниць відповідно до відповідей на питання анкети 4-8, як сформувати індивідуальні мішені (спогади/події) для роботи за протоколами EMDR RDI та ASSYST-G.

Отже, протокол ASSYST-G підходить та може використовуватись для групової роботи з великою кількістю людей. Також це є методика, яка була розроблена для роботи з недавніми подіями (1-3 місяці) та з гострою стресовою реакцією, що може бути доречним за часів війни та забезпечує психологічну безпеку учасницям дослідження. Якщо б під час участі у дослідженні з учасницями трапилася травматична подія, спричинена війною, протокол ASSYST-G міг би бути використаний для роботи з цією подією, а не з подією/спогадом пов'язаним із сексуальністю. Хоча це і не відповідає меті інтервенцій в рамках дослідження, це забезпечує безпеку респондентам та дозволяє враховувати факт триваючої війни на фоні та дає можливість надати підтримку тим, хто її потребує.

Таким чином обрані найбільш безпечні протоколи, що підходять для роботи під час війни та з групою людей, дозволяючи кожній учасниці працювати у груповому форматі, але із своїм власним запитом не озвучуючи його перед групою, що в свою чергу може дозволити торкатись вразливих тем, пов'язаних із сексуальністю (озвучувати може бути складно наприклад через сором, оскільки ми мали обернені зв'язки рівня схильності до переживання

почуття сорому та рівня сексуального благополуччя, комунікації та задоволення у попередньому проведеному нами дослідженні).

3.3. Проведення сесій психологічної інтервенції, повторні виміри, аналіз та інтерпретація даних експериментальної групи

В проходженні сесій психологічних інтервенцій прийняли участь 5 жінок експериментальної групи (з ненадійним типом прив'язаності), які виявили своє бажання проходити інтервенції та були обрані випадковим чином.

Учасниці надали поінформовану добровільну згоду на участь у дослідженні та безпосередньо проходження сесій. Поінформована добровільна згода включала також згоду на обробку персональних даних, правила роботи і конфіденційності, інформацію про безпеку, методи роботи, політику скасування, та протокол дій в надзвичайних ситуаціях із психічним здоров'ям.

Інтервенції проводились в онлайн-форматі. Програма і розклад були надані учасницям у чаті Telegram, проведення сесій та їх запис здійснювався за допомогою програми Zoom. Задля забезпечення безпеки та конфіденційності в процесі групової роботи, запис сесій не передбачав обговорення особистих питань, а лише роботу за груповим протоколом. Після вимкнення запису був наданий час для питань та відповідей учасниць, та для можливості поділитися своїм досвідом. Таким чином ті, хто не були присутні або не могли бути присутніми онлайн, могли пройти сесії в записі, виконуючи роботу за протоколом та покрокові рекомендації, розраховуючи на супровід у чаті.

Також враховуючи те, що лінійна регресійна модель суб'єктивного сексуального благополуччя включала оцінки за шкалами питань анамнестичної анкети 1.7 (Я розслаблена), 1.11 (Я можу бути собою) та питання під номером 3 (В результаті конфлікту ми зближуємось та потреби

кожного з партнерів можуть бути задоволені) (ДОДАТОК Б), а також в експериментальній групі жінок з ненадійним типом прив'язаності наявні зв'язки шкали питання анкети під номером 2 (Мені страшно, що якщо конфлікт з партнером буде дуже серйозним, стосунки можуть закінчитися) зі шкалою тривожності методики на визначення типів прив'язаності, були надані додаткові роздаткові матеріали, які могли бути задіяні учасницями на власний розсуд. Це практика медитації «сканування тіла» з Mindfulness, яка може бути корисною для підвищення шкал зазначених питань анкети 1.7, 1.11. Також був наданий PDF файл для ознайомлення з принципами та правилами ненасильницького спілкування та стратегій поведінки під час конфлікту, що може бути корисним при роботі зі шкалами зазначених питань анкети 3 та 2.

Після проходження сесій психологічної інтервенції учасниці пройшли повторне опитування.

Аналіз та інтерпретація даних, отриманих при повторних вимірах серед учасниць експериментальної групи.

Оскільки питання анамнестичної анкети мають високі психометричні показники надійності-узгодженості: α Кронбаха та ω Макдональда дорівнюють 0,9 та 0,77; було прийняте рішення вирахувати інтегральний показник за питаннями анкети за шкалою VoC (1-7) та інтегральний показник за шкалою SUDs (0-10) для зручності аналізу та порівняння даних, отриманих до та після проведення інтервенцій.

Для порівняння даних скористаємося описовими статистиками. Статистичну гіпотезу, що інтегральний показник за анкетною та рівень сексуального благополуччя не змінився після проведення інтервенцій будемо перевіряти на рівні альфа 0.05. Для цього перевіримо отримані дані на відповідність нормального розподілу. Відмінність показників середнього і медіани є невеликою для такої варіативності даних (Табл. 3.17). p значення перевищує 0.05, а це означає що емпіричний розподіл можна вважати нормально розподіленим, окрім шкали задоволення сексуальним життям і

стосунками та для шкали тривожності до проведення інтервенцій. Тож за показник типового представника оберемо середнє значення. (Табл. 3.17)

Серед групи учасниць (5 жінок), що пройшли сесії інтервенцій та повторне опитування середнє значення типового представника до проходження сесій за інтегральним показником анамнестичної анкети за шкалою VoC (1-7) дорівнює 80.8, а після – 88.2. Тобто оцінки переживань учасниць власної сексуальності під час взаємодії з партнером дещо збільшились. Середнє значення до проходження сесій за інтегральним показником анамнестичної анкети за шкалою дискомфорту дорівнює 16, а після – 11, тобто шкали дискомфорту дещо знизились.

Таблиця 3.17.

Описові статистики до та після проведення інтервенцій

Описові статистики

	N	Середнє	Медіана	SD	Мінімум	Максимум	Шапіро-Уїлк	
							W	p
Анкета (1-7) до	5	80.80	82	12.62	66	100	0.945	0.700
Анкета (1-7) після	5	88.20	85	11.30	76	106	0.936	0.640
Анкета (0-10) до	5	16.00	13	7.00	9	24	0.845	0.178
Анкета (0-10) після	5	11.00	12	4.64	3	15	0.785	0.061
Скомунікація до	5	13.40	11	7.16	4	22	0.941	0.672
Скомунікація після	5	15.40	12	6.31	9	24	0.890	0.355
Сзадоволення до	5	11.60	6	9.07	4	22	0.761	0.037
Сзадоволення після	5	12.40	7	7.89	6	22	0.761	0.038
Спотреба до	5	10.80	11	4.82	3	16	0.897	0.393
Спотреба після	5	12.20	14	5.45	3	17	0.847	0.184
Сблагополуччя до	5	56.20	48	20.03	32	78	0.880	0.308
Сблагополуччя після	5	60.40	53	18.17	40	82	0.897	0.395
Тривожність до	5	4.80	6	2.59	2	7	0.766	0.041
Тривожність після	5	4.80	6	3.11	1	8	0.885	0.332
Уникнення до	5	5.60	6	2.97	2	10	0.956	0.777
Уникнення після	5	3.60	3	2.19	1	7	0.932	0.607
Фрустрація до	5	5.80	6	3.27	2	9	0.870	0.265
Фрустрація після	5	6.40	5	3.78	2	12	0.950	0.735
Нарцисизм до	5	5.20	6	4.27	1	11	0.900	0.410
Нарцисизм після	5	4.80	6	3.70	0	9	0.943	0.687

Розглянемо також середні значення за шкалою сексуального благополуччя. До проходження інтервенцій рівень благополуччя дорівнює 56.2, а після – 60.4. Тобто рівень суб'єктивного сексуального благополуччя дещо підвищився.

Також можемо побачити зміни середнього за шкалою уникнення: до проходження сесій значення середнього дорівнює 5.6, а після – 3.6. Тобто показники за шкалою уникнення зменшились при повторних вимірах.

Перевіримо чи є статистично значущими виявлені відмінності за допомогою т-тесту для парних (залежних) вибірок.

За інтегральним показником анкети за шкалою VoC (1-7) маємо значення статистики т Стюдента, що дорівнює -4.098, р значення дорівнює $0.015 < 0.05$, тобто можемо відкинути нульову гіпотезу про відсутність змін до та після інтервенцій на користь альтернативної. d Коена дорівнює -1.833 (велика величина ефекту) (Табл. 3.18). Порівняємо отримане значення т-критерію Стюдента -4.098 з критичним значенням, яке при числі ступенів свободи $f 5 - 1 = 4$ і рівні значущості $p=0.05$ становить 2.776. Оскільки отримане значення т Стюдента більше критичного, можемо зробити висновок про наявність статистично значимих відмінностей за рівнем позитивних переживань жінками власної сексуальності у взаємодії з партнером (інтегральним показником анкети за шкалою VoC) до і після проходження інтервенцій. Знак мінус свідчить про збільшення цього рівня після проходження сесій.

За показником рівня суб'єктивного сексуального благополуччя отримане значення статистики т Стюдента дорівнює -3.628, р значення дорівнює $0.022 < 0.05$, тобто можемо відкинути нульову гіпотезу про відсутність змін до та після інтервенцій на користь альтернативної. d Коена дорівнює -1.623 (велика величина ефекту) (Табл. 3.18). Оскільки отримане значення т Стюдента більше критичного 2.776, можемо зробити висновок про наявність статистично значимих відмінностей за рівнем сексуального

благополуччя до і після проходження інтервенцій. Знак мінус свідчить про збільшення цього рівня після проходження сесій інтервенцій.

Також за шкалою уникнення ми отримали значення статистики t Стьюдента дорівнює 4.472, р значення дорівнює $0.011 < 0.05$, тобто можемо відкинути нульову гіпотезу про відсутність змін до та після інтервенцій на користь альтернативної. d Коена дорівнює 2 (велика величина ефекту) (Табл. 3.18). Оскільки отримане значення t Стьюдента більше критичного 2.776, можемо зробити висновок про наявність статистично значимих відмінностей за рівнем уникнення близькості у стосунках, рівень уникнення зменшився після проходження інтервенцій. Тест на нормальність Шапіро-Уїлка показав значення $p > 0.05$ за інтегральним показником анкети за шкалою VoC, за рівнем суб'єктивного сексуального благополуччя, та за рівнем уникнення, що свідчить про нормальність розподілу та дозволяє застосовувати t-тест та робити висновки. (ДОДАТОК II)

Таблиця 3.18.

Т-тест парних вибірок

Т-тест парних вибірок

			статистика	df (ст. св.)	p	Розмір ефекта	
Анкета (1-7) до	Анкета (1-7) після	Стьюдент t	-4.098	4.00	0.015	Коен d	-1.833
Анкета (0-10) до	Анкета (0-10) після	Стьюдент t	1.736	4.00	0.158	Коен d	0.776
Скомунікація до	Скомунікація після	Стьюдент t	-2.582	4.00	0.061	Коен d	-1.155
Ззадоволення до	Ззадоволення після	Стьюдент t	-1.089	4.00	0.338	Коен d	-0.487
Спотреба до	Спотреба після	Стьюдент t	-2.746	4.00	0.052	Коен d	-1.228
Сблагополуччя до	Сблагополуччя після	Стьюдент t	-3.628	4.00	0.022	Коен d	-1.623
Тривожність до	Тривожність після	Стьюдент t	0.000	4.00	1.000	Коен d	0.000
Уникнення до	Уникнення після	Стьюдент t	4.472	4.00	0.011	Коен d	2.000
Фрустрація до	Фрустрація після	Стьюдент t	-0.480	4.00	0.656	Коен d	-0.215
Нарцисизм до	Нарцисизм після	Стьюдент t	0.784	4.00	0.477	Коен d	0.351

Висновки до розділу III

Групу досліджуваних склали 92 гетеросексуальні жінки віком від 18 до 55 років, більшість із яких – жінки гетеросексуальної орієнтації у стосунках або у шлюбі, тривалістю більше 4 років, які мають можливість фізичного та тактильного контакту з партнером, що робить вибірку підходящою для даного

дослідження. Описові статистики за шкалами обраних методик показали, що наша робоча гіпотеза про те, що спостерігатимуться відмінності в рівнях задоволеності сексуальним життям і стосунками, сексуальній комунікації, потребі та рівнем суб'єктивного сексуального благополуччя у жінок з різним типом прив'язаності є підтвердженою, а саме у жінок з ненадійним типом прив'язаності ці показники за всіма шкалами методики «Суб'єктивного сексуального благополуччя» є нижчими, аніж у надійного типу. Спостерігаються також відмінності в рівнях особистісної фрустрації та особистісного нарцисизму у жінок з різним типом прив'язаності, а саме у жінок з ненадійним типом прив'язаності вищий рівень особистісної фрустрації та нижчий рівень особистісного нарцисизму, порівняно з контрольною групою жінок з надійним типом прив'язаності.

Порівняльний кореляційний аналіз експериментальної з контрольною групою також показав відмінності у наявності зв'язків між досліджуваними конструктами. Ці зв'язки є різними для контрольної та експериментальної групи, а саме: для жінок з ненадійною прив'язаністю сексуальна комунікація та задоволення сексуальним життям і стосунками відіграють більшу роль у рівні сексуального благополуччя, аніж у жінок з надійним типом прив'язаності. Суб'єктивне сексуальне благополуччя жінок експериментальної групи з ненадійною прив'язаністю має зв'язок зі шкалою тривожності, а також обернений статистично значущий сильний зв'язок зі шкалою уникнення. Такі зв'язки в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) відсутні.

Сексуальна комунікація в експериментальній групі також має прямий зв'язок зі шкалою тривоги в стосунках, і обернений зі шкалою уникнення, такі зв'язки в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) відсутні. Але в контрольній групі сексуальна комунікація пов'язана з позитивним ставленням до конфлікту та обернено пов'язана з рівнем особистісної фрустрації, чого не спостерігаємо в експериментальній.

Задоволення сексуальним життям і стосунками в експериментальній групі має обернений зв'язок зі шкалою уникнення, в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) такий зв'язок відсутній.

І в контрольній, і в експериментальній групі наявний зв'язок сексуального благополуччя з позитивним ставленням до конфлікту з невеликою різницею коефіцієнтів кореляції ρ (ρ) Спірмена.

Сексуальна потреба в експериментальній групі має обернений зв'язок з рівнем особистісної фрустрації, в контрольній групі (з надійним типом прив'язаності) такий зв'язок відсутній.

Шкала тривоги у стосунках з партнером в експериментальній групі має статистично значущий сильний прямий зв'язок зі страхом конфлікту, а також шкалою уникнення, чого не спостерігається в контрольній групі. Але в контрольній групі шкала тривожності має статистично значущий сильний прямий зв'язок з рівнем особистісної фрустрації, чого немає в експериментальній. Також в обох випадках і в контрольній і в експериментальній групі наявний зв'язок шкали тривоги із позитивним ставленням до конфлікту, але в експериментальній групі він прямий, а в контрольній обернений. Шкала уникнення близькості у стосунках з партнером в експериментальній групі обернено пов'язана з позитивним ставленням до конфліктів, а в контрольній групі з рівнем особистісного нарцисизму. Але рівень особистісного нарцисизму в експериментальній групі пов'язаний з позитивним ставленням до конфлікту, чого немає в контрольній.

В експериментальній групі рівень особистісної фрустрації ніяк не пов'язаний із позитивним ставленням до конфлікту, на відміну від наявності такого оберненого зв'язку в контрольній групі.

Також була побудована загальна лінійна модель сексуального благополуччя: коефіцієнт кореляції становить $R=0,824$ (можливі значення від 0 до 1), що свідчить про наявність щільного взаємозв'язку між сексуальним благополуччям, тривогою у близьких стосунках, типом прив'язаності, наявністю стосунків, рівнем особистісної фрустрації, позитивним ставленням

до конфліктів, оцінками відповідності переконань жінок про себе («Я можу розслабитися», «Я можу бути собою») під час контакту з партнером. Значення коефіцієнта детермінації (R квадрат) дорівнює 0,678, що говорить про те, що побудована модель вірна для 67,8% випадків відповідей вибірки жінок. Показник значення p - характеризує значимість регресійної моделі, побудованої на основі даних опитування респондентів, що потрапили у вибірку, для всієї генеральної сукупності. $p < 0,05$ для всіх незалежних змінних моделі, тому можна говорити про справедливість регресійної моделі для всієї генеральної сукупності. Виходячи з аналізу коефіцієнтів Константа, можна зробити висновок, що тип прив'язаності та наявність стосунків суттєвіше впливають на рівень суб'єктивного сексуального благополуччя, ніж рівень за шкалою VoC твердження «Я можу бути собою», рівень тривоги у близьких стосунках, рівень за шкалою VoC твердження «Я розслаблена», позитивним ставленням до конфлікту та рівнем особистісної фрустрації (впливає найменше, черговість незалежних змінних за зменшенням).

На основі відповідей на анамнестичну анкету та із урахуванням отриманих даних за шкалами методик, була розроблена програма психологічної інтервенції з використанням найбільш безпечних протоколів психотерапії EMDR RDI та ASSYST-G, що підходять для роботи під час війни та з групою людей, дозволяючи кожній учасниці працювати у груповому форматі, але із своїм власним запитом не озвучуючи його перед групою, що в свою чергу може дозволити торкатись вразливих тем, пов'язаних із сексуальністю та забезпечує можливість проводити інтервенції за часів війни.

Були проведені сесії інтервенцій та повторне опитування після, яке показало статистично значущі зміни: підвищення рівня сексуального благополуччя, зниження за шкалою уникнення, підвищення рівня позитивних переживань учасницями власної сексуальності під час взаємодії з партнером, що вимірювалось анамнестичною анкетною. Таким чином можемо зробити висновок, що мети проведення інтервенцій для 5 учасниць з експериментальної групи було досягнуто.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного теоретичного аналізу основного змісту поняття жіночої сексуальності, а також типів прив'язаності, поняття фрустрації та нарцисизму, була обрана побудована концептуальна модель дослідження, що може допомогти краще зрозуміти взаємозв'язок між жіночою сексуальністю, типом прив'язаності, рівнем особистісного нарцисизму та рівнем особистісної фрустрації. Під сексуальністю згідно аналізу теоретичних джерел було обрано розуміти широкий спектр поведінки та процесів, включаючи жіночу сексуальну поведінку, фізіологічний, психологічний, соціальний, культурний, політичний та духовний чи релігійний аспекти сексуальної активності жінок, їхню сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність; здатність до встановлення партнерських стосунків, сукупність психічних та фізіологічних реакцій, переживань та вчинків, пов'язаних із проявом та задоволенням статевого потягу. Це складне соціокультурне явище, яке охоплює різні сфери психічного життя людини: відчуття, переживання, емоції, уяву, думки, мотиви, дії, вчинки – все те, що супроводжує її активність.

Враховуючи хід роботи та обрані методики, також важливо зазначити зміст таких компонентів жіночої сексуальності, як сексуальна комунікація, задоволеність сексуальним життям і стосунками, сексуальне благополуччя. Сексуальна комунікація – здатність жінки відкрито висловлювати партнерові свої вподобання, бажання чи небажання. Задоволеність сексуальним життям і стосунками – суб'єктивна оцінка власного сексуального життя та відносин загалом і задоволеність ними. Сексуальне благополуччя – оцінка людиною усіх аспектів власної сексуальності, задоволеність сексуальними стосунками і сексуальним функціонуванням (сексуальною збудливістю, сексуальною активністю, застосовуваними сексуальними сценаріями).

Також в результаті аналізу теоретичних джерел можемо дійти до узагальнюючого висновку таких понять:

Прив'язаність – емоційний зв'язок, різновид афективного зв'язку, в якому центральна фігура (мати) сприймається як безпечна основа для

дослідження навколишнього світу. Під афективним зв'язком мається на увазі довготривалий, стійкий зв'язок зі значущим партнером або об'єктом прихильності. Це емоційний зв'язок, який об'єднує індивіда з однією людиною або декількома в часі і просторі. Об'єкт прихильності для індивіда стає базою безпеки для дослідження світу, а також гарантом захищеності і впевненості. Типи прихильності: безпечний, уникаючий, дезорганізований (страх відхилення) та амбівалентний (тривожний), виникають як комбінація двох різних установок особистості – ставлення до залежності і незалежності (тривоги та уникнення).

Фрустрація – особистісне переживання людиною процесу незадоволення своєї потреби, проявляється в переживаннях розчарування, тривоги, дратівливості, гніву, депресії або розпачу; бере свій початок із дитинства і є наслідком міжособистісних взаємодій зі значущими фігурами прив'язаності, де була незадоволена актуальна потреба.

Нарцисизм – комплекс особистісних якостей і процесів, які зумовлюють грандіозне, проте вразливе відчуття власного Я та характеризуються суттєвим прагненням до успіху і соціального схвалення. Здоровий нарцисизм розглядається як аспект самосвідомості, а низьку самооцінку пов'язують із базовим нарцисичним дефіцитом та прагненням до компенсації ранніх розчарувань.

Емпірично досліджено психологічні особливості сексуальності жінок з різним типом прив'язаності за допомогою декількох інструментів: опитувальника суб'єктивного сексуального благополуччя В. Гупаловської, методики "Досвід близьких стосунків", опитувальника для визначення рівня особистісної фрустрації В. Бойко та опитувальника для визначення рівня особистісного нарцисизму NPI-14. Крім того, була створена анамнестична анкета, яка оцінювала відповідність переживань сексуальності жінок під час контакту з партнером, а також їхнє ставлення до конфліктів з партнером. Розроблена методологічна модель дослідження психологічних особливостей сексуальності жінок з різним типом прив'язаності була обґрунтована. Вибрані

психодіагностичні методики, включаючи анамнестичну анкету, пройшли перевірку на надійність і узгодженість.

В результаті проведеного емпіричного дослідження сексуальності жінок з різним типом прив'язаності можемо дійти до висновку, що у жінок з ненадійним типом прив'язаності показники за всіма шкалами методики «Суб'єктивного сексуального благополуччя» (шкала сексуальної комунікації, потреби, задоволення сексуальним життям і стосунками) є нижчими, аніж у надійного типу. Також у жінок з ненадійним типом прив'язаності вищий рівень особистісної фрустрації та нижчий рівень особистісного нарцисизму, порівняно з (контрольною) групою жінок з надійним типом прив'язаності.

Порівняльний кореляційний аналіз експериментальної з контрольною групою також показав відмінності у наявності зв'язків між досліджуваними конструктами. Ці зв'язки є різними для контрольної та експериментальної групи і за наявністю і за силою.

Також була побудована загальна лінійна модель сексуального благополуччя: коефіцієнт кореляції становить $R=0,824$ (можливі значення від 0 до 1), що свідчить про наявність щільного взаємозв'язку між сексуальним благополуччям, тривогою у близьких стосунках, типом прив'язаності, наявністю стосунків, рівнем особистісної фрустрації, позитивним ставленням до конфліктів, оцінками відповідності переконань жінок про себе («Я можу розслабитися», «Я можу бути собою») під час контакту з партнером. Модель вірна для 67,8% випадків відповідей вибірки жінок. Значення $p < 0,05$ для всіх незалежних змінних моделі, тому можна говорити про справедливість регресійної моделі для всієї генеральної сукупності.

За результатами проведеного емпіричного дослідження сексуальності жінок з різним типом прив'язаності та відповідей на питання анамнестичної анкети, яка показала високі значення коефіцієнтів α Кронбаха та ω Макдональда, була розроблена та проведена програма сесій психологічної інтервенції з використанням протоколів психотерапії EMDR RDI (розробка та інсталяція ресурсів) та ASSYST-груповий для роботи із дискомфорними

подіями. Було обрані найбільш безпечні протоколи психотерапії, що підходять для роботи під час війни та з групою людей, дозволяючи кожній учасниці працювати у груповому форматі, але із своїм власним запитом не озвучуючи його перед групою, що в свою чергу може дозволити торкатись вразливих тем, пов'язаних із сексуальністю.

На основі відповідей, які мали оцінки 6,7 за шкалою VoC питань анкети, респонденткам було запропоновано обрати 3 позитивні когніції для роботи за протоколом EMDR RDI (Resource development and installation) – Розробка та інсталяція ресурсів. На основі відповідей, які мали оцінки 4-10 за шкалою SUDs питань анкети, учасницям експериментальної групи було запропоновано обрати 1 дискомфортну подію для роботи за протоколом EMDR ASSYST-G (Стабілізація синдрому гострого стресу).

Було проведено повторні вимірювання після проходження сесій психологічної інтервенції для 5 учасниць з експериментальної групи з метою дослідити ефект розробленої програми. Порівняльний аналіз даних результатів опитування до та після психологічної інтервенції показав статистично значущі відмінності. Після проходження сесій підвищився рівень позитивних переживань учасницями власної сексуальності під час взаємодії з партнером, що вимірювалось анамнестичною анкетною шкалами VoC, також підвищився рівень суб'єктивного сексуального благополуччя, та знизився рівень за шкалою уникнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Л. Н. Психологія сексуальності. - Одеса, 2005
2. Мастерс У., Джонсон В., Колодний Р. Основи сексології: Мир; 1998.
3. Гупаловська В. А. Особливості сексуальності жінок з різним самоствавленням / Features of women's sexuality with different positions to themselves / 2015, Науковий вісник херсонського державного університету випуск 2. том 2.
4. Гупаловська В. А., Стрілець Н. Психологічні особливості сексуальних установок молоді. / Збірник наукових праць. Психологічні науки Том 2. Випуск 10(91)
5. Гупаловська, В., і Х. Комісар-Цар. «Сексуальне здоров'я та сексуальна культура українських жінок». InterConf, вип. 99, Лютий 2022, с. 595-0, doi:10.51582/interconf.19-20.02.2022.065.
6. В. А. Гупаловська Теорії та моделі сексуальності: чи є місце для духовності? Theories and models of sexuality: is there a place for spirituality? / Наукові записки Національного університету «Острозька академія» 2016
7. Шевцов А., Гупаловська В. Психосемантичний зміст поняття сексуальності в мовній свідомості дорослих / Psycholinguistics (2020), 27 (1), 310–334
8. Кон І.С. Введення в сексологію, 1988.
9. Кащенко, Є.А. (2011). Сексуальність від зачаття до смерті: онтогенез сексуальності / «Наукова книга»
10. Гупаловська В. А., Лень Н. І. Психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя / Серія: Психологічні науки, Вісник №126, 2015
11. Hupalovska, V. (2021). Subjective sexual wellbeing: conceptualization of the concept and psychological model. psychological journal, 7 (9), 36 - 47. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.9.3> [in Ukrainian]
12. Hupalovska, V. (2021). Questionnaire of psycho- diagnostics "subjectiv sexual well-beeng": development and validation. psychological journal, 7 (8), 16 - 39. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.8.2> [in Ukrainian]
13. Сексуальність у структурі жіночої реалізації / О.С. Кочарян, Н.О. Смахтіна, 2009
14. Діденко СВ. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків. - Київ: Арістей, 2003. - 312.

15. Кришталь В.В., Григорян СР. Сексологія. В 4-х частинах. — Ч. 1. -М.: Акад. Сексологічних досліджень, 1999.
16. Кушнирук Ю.М., Щербаков А.П. Популярно про сексологію. — К.: Наукова думка. 1988.
17. Фуко М. Історія сексуальності. Т.3. Плекання себе. Пер. з франц. - Харків: Око, 2000.
18. Смахтіна Н.О. Індивідуально-психологічні особливості жіночої сексуальності / Н.О.Смахтіна. — Харків, 2011
19. Сексологія: Довідник. Васильченко Г. С. (Ред.). М: Медицина; 1990.
20. Широка А. О., Брух І.І. Емоційна залежність у романтичних стосунках: роль несприятливого дитячого досвіду та ранніх дисфункційних схем/ Психологія і особистість, 2021.
21. Україномовна адаптація Багатовимірного опитувальника сексуальності (MSQ-UA), А. Широка, Т. Завада, 2022
22. Федик О. Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» / за ред. О. Федик. Івано-Франківськ: Плай, 2010. 163 с.
23. Shorter E. About the history of sexuality // Official journal of the Hungarian Association of Psychopharmacology. 2007. Vol. 9. No 1, P. 31-33
24. Sexual behavior in the human female. / Kinsey A. et al.. Bloomington: Indiana University Press. 842 p.
25. Діденко С. , Козлова О. Психологія сексуальності: підручник. Київ: Академвидав, 2009. 304 с.
26. Snell W., Fisher T. The multidimensional sexuality questionnaire: An objective self- report measure of psychological tendencies associated with human sexuality/ Sexual Abuse A Journal of Research and Treatment. 1993., Vol. 6. No 1, p. 27-55.
27. Фройд З. По той бік принципу задоволення. Харків: Фоліо, 2009. 139 с.
28. Friedman R., Downey J. Sexual Psychodynamics I: The Origins of Male Aggression // The Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry. 2007.Vol. 35. No 1, p. 97-115.
29. Carvalho J., Nobre P. Biopsychosocial Determinants of Men's Sexual Desire: Testing an Integrative Model // The journal of sexual medicine.
30. Psychological Factors Involved in Sexual Desire, Sexual Activity, and Sexual Satisfaction: A Multi-factorial Perspective / Dosch A. et al. // Archives of Sexual Behavior. 2016. Vol. 48. No 8, p. 2029-2045.

31. Favez N., Tissot H. Attachment tendencies and sexual activities: The mediating role of representations of sex // *Journal of Social and Personal Relationships*. 2016. Vol. 34. No 5, p. 1-21.
32. Hall G. Prediction of sexual aggression // *Clinical Psychology Review*. 1990. Vol. 10. No 2, p. 229-245.
33. Sexual functioning in women with eating disorders / Pinheiro A. et al. // *The International journal of eating disorders*. 2010., No. 2 Vol. 43, p. 123-129.
34. Такмакова М. Ю. Особливості стосунків психологічної інтимності у дівчат з різними типами прихильності — Харків, 2016
35. Mahler, M.S.; Mcdevitt, J.B. The separation individuation process and identity formation
36. Bowlby, J. (2015) Creation and destruction of emotional bonds [Creation and destruction of emotional bonds]. *Psychologist's Guide, Canon + ROOI "Rehabilitation"*, 272 p.
37. *Developments in Psychoanalysis* / Edited By Paula Heimann, Susan Isaacs, Melanie Klein, Joan Riviere, 1952
38. Ainsworth M. Object relations, dependency and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationships / M.Ainsworth // *Child Development*. – 1969. – No 40. – P. 969-1025.
39. Ainsworth M. An ethological approach to personality development / M.Ainsworth, J.Bowlby // *American Psychologist*. – 1991, – V.46. – P. 331-341.
40. Bowlby J. *Attachment and Loss* / J.Bowlby. – Vol. 1, New York: Basic Books, 1980. – 326 p.
41. Bowlby J (1999) [1969]. *Attachment. Attachment and Loss (vol. 1) (2nd ed.)*. New York: Basic Books.
42. Hazan C. Romantic love conceptualized as an attachment process./ C. Hazan, P. R. Shaver // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1987. – No 52. – P. 511-524.
43. Hazan C. Love and work: An attachment-theoretical perspective. / C. Hazan, P. R. Shaver // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1990. – No 59(2). – P. 270-280.
44. Bartholomew K., Attachment styles among young adults: A test of a fourcategory model. / K.Bartholomew, L. M. Horowitz // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1991. – V.61. – 226-244.
45. Brennan K. Self-report measurement of adult romantic attachment: An integrative overview / K.Brennan, C. Clark, P. Shaver // *Attachment theory and*

- close relationships / Ed. by Simpson J.A., Rholes W.S. – N.Y.; L., 1998. – pp. 46-76.
46. Fraley R. C. An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment / R.C.Fraley, K.G.Waller, K.A. Brennan // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 2000. – Vol.78. – P. 350-365.
 47. Rholes W.S. Linking Personality to Interpersonal Behavior Through the Study of Adult Attachment Style and Relationship Satisfaction / W.S.Rholes, R. L.Paetzold, M.Friedman // *Personality and social behavior* / Ed. F.T. Rhodewalt. Psychology Press, 2008. – 308 p.
 48. Rholes W.S. Avoidant Attachment and the Experience of Parenting / W.S.Rholes, J.A.Simpson, M.Friedman // *Personality and Soc Psychol Bull.* – , 2006. – No 32 (3). – P. 275-285.
 49. Waters E. Traits, behavioral systems, and relationships: Tree models of infant-adult attachment. / Everett Waters. – Immelmann et al., *Behavioral Development*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1981. – P. 621-650.
 50. Waters E. The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood. / E.Waters, C. Hamilton, N.Weinfeld // *Child Development*, May/June 2000. – V. 71, No 3. – P. 678-706.
 51. Казанцева Т.В. Соціально-психологічні детермінанти міжособистісної прихильності / Тетяна Валеріївна Казанцева. - Автореф. дис. ... канд. психол. наук, 2011. - 19 с.
 52. Казанцева Т.В. Психологія залежної прихильності / Т.В. Казанцева// *Психологія ХХІ століття: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів/ ред. В.Б. Чеснокова, 2004. - С.69-71.*
 53. Казанцева Т.В. Чинники формування прив'язаності: еволюційні, нейробіологічні, ситуаційні, особистісні / Т.В. Казанцева// *Психологія системного функціонування особистості: Матеріали міжнародної наукової конференції, 2004. - С.143-146.*
 54. Пилат Н., Сенік О., Кривенко І. Українськомовна адаптація короткої версії опитувальника особистісного нарцисизму (npi-16): аналіз психометричних показників / *Коротка версія опитувальника особистісного нарцисизму NPI-14, 2021*
 55. Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of research in personality*, 40(4), 440–450.
 56. Клименко М. Р. Нарцисична саморегуляція як чинник особистісного самоздійснення, Львів – 2021

57. Фройд З. Психологія мас і аналіз Я людини (*Massenpsychologie und Ich-Analyse*), 1921
58. Фройд З. Про нарцисизм. Три нариси з теорії сексуальності (*Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie*), 1905
59. Фройд З., Вступ лекцій до психоаналізу (*Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*), 1917
60. Фройд З. Я і Воно (*Das Ich und das Es*), 1923
61. Kernberg O. F. *Agression in Personality Disorders and Perversions*, 1995
62. Campbell W.K., Hoffman D.J., Campbell S.M., Marchisio G. Narcissism in organizational contexts. *Human Resource Management Review*. 2011. Vol. 21. No 4. P. 268–284.
63. Foster J.D., Campbell W.K. Individual differences in narcissism: Inflated Self-views across the lifespan and around the world. *Journal of Research in Personality*. 2003. Vol. 37. No 6. P. 469-486.
64. Фромм Е. Втеча від свободи. Харків : КСД, 2019. 288 с.
65. Horney K. *Self-Analysis*. New York : Norton, 1942. 309 p.
66. Хорні К. Невротична особистість нашого часу (*The Neurotic Personality of our Time*), 1937. / пер. з англ. і примітки А. І. Фета. — *Philosophical arkiv, Nyköping (Sweden)*, 2016. — 186 с.
67. Хорні К. Нові шляхи в психоаналізі (*New Ways in Psychoanalysis*), 1939.
68. Mahler M. S. Notes on the development of basic moods: the depressive affect. In *Drives, Affects, Behavior*. vol. 2 / ed. M. Schur. NY : International Universities Press, 1966. P. 161-169.
69. Mahler M. S. On the first three phases of the separation-individuation process. *International Journal of Psychoanalysis*. 1972. No 53. P. 333-338.
70. McWilliams, Nancy. *Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process*. — New York: The Guilford Press, 1994.
71. Kohut H. *Analysis of the Self: Systematic Approach to Treatment of Narcissistic Personality Disorders*, International Universities Press, 2000
72. Kohut H. *The Restoration of the Self*, New York: International Universities Press, 1977
73. Клименко М. Р. Особливості саморегуляції «здорового» нарцисизму. *Проблеми сучасної психології*. 2017а. Вип. 37. С. 142-155.
74. Emmons R. A. Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1987. No 52. P. 11-17.
75. Saltzman R. Heinz Kohut, and the Invention of Psychoanalytic Self Psychology. *Psychotherapy as Personal Confession* / ed. by Saltzman R. 1998.

URL:<http://www.drrobert.com/PSYCHOTHERAPY%20AS%20PERSONAL%20CONFESSIO.html>

76. Яремко Л. Особливості мотивації до навчання у студентів з різним рівнем нарцисизму, Львів – 2020
77. Короташ М. Вплив акцентуації характеру на фрустраційні реакції людини, Львів 2022
78. Стеценко А. І. Теоретична модель фрустраційних переживань у майбутніх психологів. Теорія і практика сучасної психології. Т.2. No 1, 2020. С. 164-168.
79. Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації (В. В. Бойко, 2002)
URL: <http://weblib.pp.ua/318-ekspres-diagnostika-urovnya-lichnostnoy-22437.html>
80. Психологу для роботи. Діагностичні методики [Текст] : [збірник] / [уклад.: Лемак М. В., Петрище В. Ю.]. Вид. 2-ге, випр. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. 615 с.
81. Shapiro, F. (2018). Eye movements desensitization and reprocessing. Basic principles, protocols, and procedures (Third Edition). Guilford Press.
82. Van der Kolk, B. A., & Van der Hart, O. (1991). The intrusive past: The flexibility of memory and the engraving of trauma. *American Imago*, 48(4), 425–454.
83. Jarero I. ASSYST treatment intervention procedures explanation, 2023
84. Maxfield, L. (2021). Low-Intensity Interventions and EMDR Therapy. *Journal of EMDR Practice and Research*, 15(2), 1-13.
85. Hase, M. (2021) The Structure of EMDR Therapy: A Guide for the Therapist. *Front. Psychol.* 12:660753. doi: 10.3389/fpsyg.2021.660753
86. Becker, Y., Estévez, M.E., Pérez, M.C., Osorio, A., Jarero, I., & Givaudan, M. (2021) Longitudinal Multisite Randomized Controlled Trial on the Provision of the Acute Stress Syndrome Stabilization Remote for Groups to General Population in Lockdown During the COVID-19 Pandemic. *Psychology and Behavioral Science International Journal*, 16(2),1-11.
<https://tinyurl.com/ye2zkm7n>

ДОДАТОК А
Анамнестична анкета (ч.1)

<i>№</i>	<i>Питання</i>	<i>Варіанти відповідей</i>	
1	Скільки вам років?	18-25	1
		26-35	2
		36-45	3
		46-55	4
		56-65	5
2	Чи перебуваєте ви зараз у стосунках?	Так	1
		Ні	2
3	Сімейний стан: чи перебуваєте ви зараз у шлюбі?	Так	1
		Ні	2
		Інше	3
4	Вкажіть будь ласка тривалість ваших теперішніх стосунків з партнером.	Не в стосунках	0
		До 1 року	1
		1-3 роки	2
		4-7 років	3
		8-10 років	4
		Більше 10 років	5
5	Чи є у вас зараз можливість бути у фізичному контакті (тактильність) з вашим партнером?	Ні	1
		Інколи	2
		Так	3
6	Чи є у вас зараз можливість бути в емоційному контакті (спілкування) з вашим партнером?	Ні	1
		Інколи	2
		Так	3

ДОДАТОК Б

**Анамнестична анкета для створення програми
психологічної інтервенції (ч.2)**

1. Вкажіть, наскільки наведені нижче твердження описують **вас та ваші переживання під час комунікації та сексуальної взаємодії з партнером** (або уявіть взаємодію, якщо зараз ви не перебуваєте у стосунках).

<i>Сексуальність</i>	<i>Оцінка</i>
1.1 Мені подобається моє тіло	1 2 3 4 5 6 7
1.2 Я сексуальна	1 2 3 4 5 6 7
1.3 Я приваблива	1 2 3 4 5 6 7
1.4 Я можу проявляти ініціативу	1 2 3 4 5 6 7
1.5 Я недостатньо сексуальна	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1.6 Я розкута	1 2 3 4 5 6 7
1.7 Я розслаблена	1 2 3 4 5 6 7
1.8 Я можу довіряти	1 2 3 4 5 6 7
1.9 Я неважлива	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1.10 Я можу отримати те, що хочу	1 2 3 4 5 6 7
1.11 Я можу бути собою	1 2 3 4 5 6 7
1.12 Я важлива	1 2 3 4 5 6 7
1.13 Я цінна	1 2 3 4 5 6 7
1.14 Мене можна любити	1 2 3 4 5 6 7
1.15 Зі мною щось не так	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1.16 З моїм тілом все в порядку	1 2 3 4 5 6 7
1.17 Я можу бути привабливою	1 2 3 4 5 6 7
1.18 Зі мною все гаразд	1 2 3 4 5 6 7
1.19 Я заслуговую на задоволення	1 2 3 4 5 6 7
1.20 Я собі не подобаюсь	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
1.21 Я можу безпечно відчувати та показувати свої емоції	1 2 3 4 5 6 7
<i>Ставлення до конфліктів</i>	
2. Мені страшно, що якщо конфлікт з партнером буде дуже серйозним, стосунки можуть закінчитися.	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
3. В результаті конфлікту ми зближуємось та потреби кожного з партнерів можуть бути задоволені.	1 2 3 4 5 6 7

4. Наскільки ви задоволені своїм сексуальним життям?
5. Що б могло підвищити попередню цифру хоча б на півбали? (текстова відповідь)
6. Наскільки ви задоволені стосунками з партнером?
7. Що б могло підвищити попередню цифру хоча б на півбали? (коротка відповідь)
8. Вирішення якої проблеми дасть найбільше полегшення та підвищить вашу задоволеність у сфері сексуальності та стосунків? (текстова відповідь)

ДОДАТОК В

ОПИТУВАЛЬНИК СУБ'ЄКТИВНОГО СЕКСУАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ (В. Гупаловська, 2021)

Прочитайте кожне судження і оцініть за шкалою від 0 (завжди ні) до 4 (завжди так) його відповідність Вашим судженням:

Варіант відповіді	В прямих значеннях	В обернених значеннях
завжди ні	0 балів	4 бали
переважно ні	1 бал	3 бали
Ні так, ні ні, не знаю	2 бали	2 бали
переважно так	3 бали	1 бал
завжди так	4 бали	0 балів

1. Моє здоров'я протягом останнього часу було не гіршим, ніж у інших.
2. Я і мій партнер/партнерка сприймаємо сексуальні стосунки як складову частину нашого кохання/любові/ стосунків.
3. Моє здоров'я та інші життєві обставини сильно мене турбують, тому мені не до сексу.
4. Я розумію, що секс не може бути щоразу грандіозний, що іноді може дещо не вдаватись, не зовсім подобатись, але це не впливає на мою оцінку загальної якості мого сексуального життя.
5. Мої сексуальні потреби повністю реалізовані.
6. Під час "занять любов'ю" ми враховуємо відмінності між тим, що радує в сексі чоловіка, і тим, що радує жінку.
7. Я перебуваю в стосунках і це мені подобається.
8. Ми з моїм партнером/партнеркою можемо обговорювати наше сексуальне життя, сексуальні відчуття, потреби, що подобається чи не сподобалося.
9. У мене є кілька сексуальних партнерів.
10. Сексуальні стосунки з моїм партнером/партнеркою наповнюють мене позитивними емоціями.
11. Я не уявляю собі стосунків у парі без сексу.
12. Я не боюся запитувати, що подобається моєму партнеру/партнерці.
13. Під час сексуальних стосунків ми стараємося тримати баланс між тим, скільки віддаємо, і скільки отримуємо.
14. Сексуальні стосунки з моїм партнером/партнеркою напружують, засмучують мене.
15. У мене зараз немає сексуальних стосунків і мені так добре.
16. Щоб відчувати задоволення від свого сексуального життя, мені необхідно мати кілька сексуальних партнерів.
17. Ми з моїм партнером/партнеркою свідомо шукаємо способи стимулювати наше спільне сексуальне життя.
18. Без сексуальних стосунків життя людини неповноцінне.
19. У мене від природи висока потреба у сексі, навіть якщо немає пари.
20. Я повністю задоволений/на своїм сексуальним життям.
21. Для того, щоб бути задоволеним своїм сексуальним життям, мені необхідно мати гармонійні глибокі стосунки з однією людиною.
22. Для того, щоб бути щасливим, мені потрібен секс.
23. Я маю добре самопочуття при регулярних статевих стосунках.
24. Наша близькість з партнером/партнеркою збереглася би і без сексуальних стосунків.

25. Я маю почуття до свого партнера і ми добре розуміємо одне одного, тому й інтимні стосунки у нас гармонійні.
26. Сексуальні стосунки сприяють поглибленню близькості між мною і партнером.
27. Душевна близькість з моїм сексуальним партнером є умовою мого сексуального благополуччя.
28. При наявності партнера та гармонійних з ним стосунків не є визначальною частота статевих контактів.
29. Я хочу змін у статевому житті, але я не можу почати розмову про це з моїм партнером.
30. Я мрію про зміну сексуального партнера.
31. Мій партнер уникає розмови про різноманіття нашого статевого життя.
32. Я потребую урізноманітнити свої статеві стосунки.
33. Наше з партнером статеве життя не переривається, навіть якщо ми посварилися.
34. Я готовий/а іти на поступки у сексуальних стосунках заради благополуччя пари.

КЛЮЧ

№ шк..	Питання методики	Шкала
	6, 8, 10, 12, 13, 17, 29об, 31 об	Сексуальна комунікація
	11, 18, 19, 22, 23	Сексуальна потреба
	9, 16, 21об, 27об, 30	Кількісна потреба
	4, 21, 24, 25, 27, 28, 33, 34	Стосунки як цінність
	5, 7, 14 об, 20, 25, 30 об, 32 об	Задоволення сексуальним життям і стосунками
	Сума шкал 1, 2, 4, 5	Інтегральний показник СБ

Дані стандартизації шкал опитувальника

	Низький рівень, бали	Середній рівень, бали	Високий рівень, бали
1. Сексуальна комунікація	0-17	18-21	≥22
2. Сексуальна потреба	0-9	9-14	≥15
3. Кількісний компонент	0-1	1-3	≥4
4. Стосунки як цінність	0-16	17-23	≥24
5. Задоволення СЖ і стосунками	0-19	20-23	≥24
Інтегральний показник	0-61	62-84	≥85

Опис ШКАЛ:

1. Сексуальна комунікація

Високий рівень вказує на здатність людини відкрито висловлювати партнерові свої вподобання, бажання чи небажання. Такими особам притаманна природність поведінки, наявність сексуальної розкутості, відсутність комплексів, які мають відношення до сексуальної сфери, вищий рівень довіри, прийняття себе і партнера та нижчий рівень тривоги.

Низький рівень притаманний людині, якій важко відкрито розмовляти із своїм партнером на теми, що мають відношення до їхнього сексуального життя. Таким людям властивий вищий рівень тривоги в стосунках, недовіри, більша кількість комплексів, сексуальна скутість, сором'язливість, страх бути відкинутими та не почутими.

2. Сексуальна потреба

Високий рівень вказує на високе значення статевого життя, наявність у людини інтенсивної сексуальної потреби, сексуальну збудливість, виражене сексуальне лібідо що репрезентує тілесно-фізичний рівень сексуальності.

Низький рівень характеризує людину, якій притаманний дещо нижчий рівень потреби в сексуальній «розрядці», що більшою мірою охоплює людей із середньою та слабшою статевою конституцією. Більшого значення надається стосункам, ставленню, психологічному клімату сексуальних контактів.

3. Кількісна потреба

Високий рівень свідчить про бажання людини мати багато сексуальних контактів, часті контакти, декілька сексуальних партнерів для того, щоб повною мірою відчувати задоволення від свого сексуального життя.

Низький рівень характеризує бажання людини задовольняти свої сексуальні потреби лише з однією людиною. Більше того, важливим моментом є наявність з нею гармонійних та глибоких стосунків.

4. Стосунки як цінність

Високий рівень притаманний людині, яка визнає важливість душевної близькості, довіри, розуміння у стосунках та надає їм першочергової ролі у стосунках між партнерами.

Низький рівень характеризує особу, яка надає сексуальному компоненту відносин першочергової ролі, в той час коли емоційних компонент відходить на задній план і ним можна «жертвувати» заради сексуального задоволення і сатисфакції.

5. Задоволеність сексуальним життям і стосунками.

Високий рівень вказує на високу суб'єктивну оцінку власного сексуального життя та відносин загалом і на задоволеність ними.

Низький рівень притаманний людям, які виявляють внутрішню негативну оцінку своїх стосунків, включаючи сферу сексуального життя.

Інтегральний показник: високі значення свідчать про високий рівень суб'єктивного сексуального благополуччя, високу оцінку людиною усіх аспектів власної сексуальності, задоволеність сексуальними стосунками і сексуальним функціонуванням (сексуальною збудливістю, сексуальною активністю, застосовуваними сексуальними сценаріями).

ДОДАТОК Г

Методика «Досвід близьких стосунків» (Experiences in Close Relationships - Revised (ECR-R), Fraley, Waller, & Brennan) в адаптації Т.В. Казанцевої,

Вспомните, пожалуйста, кого-нибудь из своих близких, любимого человека, родственника или друга и то, как складываются Ваши отношения. Оцените, соответствует ли каждое из приведенных утверждений Вашим чувствам в этих отношениях. Напротив каждого высказывания пометьте, согласны Вы или нет с тем, что оно верно для Вас, поставив знаки (+) или (-) соответственно.

1. Если это необходимо, я всегда приду на помощь своему партнеру.
2. Я говорю своему партнеру практически обо всем.
3. Когда у меня завязываются близкие отношения, я становлюсь тревожным и беспокойным.
4. Мне становится не по себе, когда партнер хочет сократить дистанцию между нами слишком сильно.
5. Я боюсь, что могу остаться один.
6. Мы с моим партнером действительно понимаем друг друга.
7. Я хочу быть ближе со своим партнером, но что-то во мне заставляет держаться на расстоянии.
8. Меня выбивает из колеи, если мой партнер не проводит со мной достаточно много времени.
9. Обращение к партнеру не всегда помогает мне, когда я испытываю сложности.
10. Мне часто хочется, чтобы его/ее чувства ко мне были такими же сильными, как и мои к нему/ней.
11. Когда мой партнер не доволен мной, я теряю уважение к себе.
12. Меня расстраивает, если партнера нет рядом в нужный момент.
13. Я стараюсь не показывать партнеру, что я чувствую в глубине души.
14. Если я не могу добиться внимания со стороны партнера, я расстраиваюсь или злюсь.
15. Как только отношения начинают заходить слишком далеко, мне хочется немного отдалиться.
16. Я часто переживаю из-за того, что могу потерять своего партнера.
17. Я стараюсь избегать излишней близости с партнером.
18. Мне часто хочется стать с партнером единым целым, полностью слиться с ним, что, может быть, спугивает его.
19. Мне легко чувствовать свою зависимость от партнера.
20. Я стараюсь не загружать партнера своими проблемами.
21. Я предпочитаю сохранять границы в отношениях с партнером.
22. Иногда я чувствую, что вынуждаю партнера показывать более сильные чувства и больше преданности.
23. Мой партнер нередко заставляет меня сомневаться в себе.
24. Мне нелегко быть откровенным со своим партнером.
25. Я много волнуюсь из-за своих отношений.
26. Мне необходимо, чтобы мой партнер постоянно подтверждал свою любовь ко мне.
27. Я иногда боюсь, что, узнав меня ближе, партнер может разочароваться и отвернуться от меня.
28. Я могу свободно попросить у партнера помощи, поддержки или совета.

Вариант адаптированной методики содержит 28 суждений, 24 из которых составляют две равновесные по количеству пунктов шкалы. Шкала тревожности: 3, 5, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 22, 23, 25, 26. Итоговая оценка складывается из суммы положительных ответов, за каждый положительный ответ начисляется 1 балл, максимально возможное количество баллов – 12. Шкала избегания близости включает в себя как прямые утверждения – 4, 7, 9, 13, 15, 17, 20, 21, 24, 27 (суммируются положительные ответы), так и обратные (суммируются отрицательные ответы) – 2, 19.

Существуют четыре типа привязанности на основе сочетания уровня выраженности шкал методики:

1) *Автономия* (низкая тревога, низкое избегание) – тип привязанности, складывающийся у людей, принимающих взаимозависимость и осознающих при этом свою самодостаточность. Это добровольная, комфортная, саморегулирующаяся форма зависимости человека, реализующего потребности как в аффилиации, так и в индивидуации.

2) *Сверхзависимость* (высокая тревога, низкое избегание) – тип привязанности, при котором личность признает факт зависимости в близких отношениях, однако отрицает независимость, как свою, так и партнера. Это тревожно-манипулятивная, принуждающая, симбиотическая форма отношений, при которой подчиненное положение является следствием ограничения собственной свободы, а не следствием зависимости.

3) *Псевдоавтономия* (низкая тревога, высокое избегание) - тип привязанности, при котором личность не приемлет никакой формы зависимости и преувеличивает значение независимости; характеризуется дистанцированием и демонстративной самодостаточностью.

4) *Дезориентированность* (высокая тревога, высокое избегание) - тип привязанности, формирующийся у личности с негативной установкой как на взаимозависимость, так и на самодостаточность. Пассивно-беспомощный тип отношений, в которых ни сам индивид, ни его партнеры не способны повлиять на реализацию его потребностей в аффилиации и в индивидуации.

ДОДАТОК Д

Опитувальник «Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації» (В. Бойко, 2002)

Інструкція. Ознайомившись з подальшими ситуаціями, дайте відповідь, чи згодні ви з ними (поставте поруч з номером знак «плюс») чи ні (поставте знак «мінус»).

- 1. Ви заздрите благополуччю деяких своїх знайомих.**
2. Ви незадоволені стосунками в сім'ї.
- 3. Ви вважаєте, що гідні кращої долі.**
4. Ви вважаєте, що могли б досягти більшого в особистому житті або в роботі, якби не обставини.
- 5. Вас засмучує те, що не здійснюються плани і не збуваються надії.**
6. Ви часто зриваєте зло чи досаду на будь-кому.
7. Вас злить, що комусь щастить в житті більше, ніж вам.
- 8. Вас засмучує, що вам не вдається відпочивати або проводити дозвілля так, як хочеться.**
- 9. Ваше матеріальне становище таке, що пригнічує вас.**
10. Ви вважаєте, що життя проходить повз вас (проходить даремно).
11. Хтось або щось постійно принижує вас.
- 12. Невирішені побутові проблеми виводять вас з рівноваги.**

Обробка даних:

Кожна позитивна відповідь оцінюється в 1 бал, а негативна – в 0 балів. Під час обробки результатів тесту підраховується загальна сума балів. Рівень особистісної фрустрації визначають за наступними показниками:

- від 10 до 12 балів – дуже високий рівень фрустрації;
- від 5 до 9 балів – стійка тенденція до фрустрації;
- до 4 балів і менше – низький рівень.

ДОДАТОК Е

Коротка версія опитувальника особистісного нарцисизму NPI-14 (Пилат Н., Сенік О., Кривенко І., 2021)

Методика містить 14 пар тверджень; з кожної пари досліджуваний має обрати ту, яка найбільше характеризує його. Частина виборів, що збігаються з ключем, визначає міру нарцисизму (показник у діапазоні від 0 до 1).

Інструкція: З кожної пари тверджень оберіть одне, що найбільше підходить Вам. Якщо жодне із тверджень Ви не можете співвіднести із собою, оберіть одне, яке менш неприйнятне.		
1	Люди, схоже, завжди визнають мій авторитет. Для мене не так важливо бути авторитетом.	1 0
2	Мені справді подобається бути в центрі уваги. Мені дискомфортно бути в центрі уваги.	1 0
3	Я думаю, що я особлива людина. Я не кращий(-а) і не гірший(-а), ніж більшість людей.	1 0
4	Мені легко маніпулювати людьми. Мені не подобається, коли я зауважую, що маніпулюю людьми.	1 0
5	Я сподіваюся, що стану успішним. Я збираюся стати великою людиною.	0 1
6	Я здібніший(-а) від інших. Є багато речей, яких я можу навчитися від інших.	1 0
7	Іноді я розповідаю непогані історії. Усім подобається слухати мої розповіді.	0 1
8	Я не проти виконувати розпорядження. Мені подобається мати владу над людьми.	0 1
9	Іноді я не впевнений(-а) у тому, що роблю. Я завжди знаю, що роблю.	0 1
10	Іноді люди вірять у те, що я їм говорю. Я можу змусити будь-кого повірити в те, що хочу.	0 1
11	Я намагаюся не хизуватися і не випендрюватися. Я можу й повипендрюватися, коли є нагода.	0 1
12	Я знаю, що я хороший(-а), бо всі мені це повторюють. Коли мені роблять компліменти, я іноді можу засоромитися.	1 0
13	Я виняткова людина. Я в цілому такий(-а), як усі інші.	1 0
14	Я волію розчинятися в натовпі. Я люблю бути в центрі уваги.	0 1

ДОДАТОК Ж

Аналіз надійності-узгодженості даних окремих шкал та методик на всій виборці

СЕКС. БЛАГОПОЛУЧЧЯ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
S1	0.872	0.890
S2	0.864	0.883
S3	0.882	0.897
S4	0.871	0.890
S5	0.860	0.879
S6	0.858	0.878
S7	0.860	0.880
S8	0.863	0.883
S10	0.858	0.878
S11	0.869	0.888
S12	0.866	0.885
S13	0.861	0.881
S14 *	0.861	0.880
S15	0.888	0.899
S17	0.862	0.882
S18	0.870	0.888
S19	0.872	0.890
S20	0.858	0.878
S21	0.873	0.891
S22	0.868	0.887
S23	0.865	0.884
S24	0.875	0.892
S25	0.858	0.878
S26	0.862	0.881
S27	0.869	0.888
S28	0.873	0.891
S29 *	0.864	0.884
S30 *	0.863	0.883
S31 *	0.866	0.885
S32 *	0.866	0.885
S33	0.872	0.890
S34	0.877	0.894

* Обратно масштабированный элемент

ЗАДОВОЛЕННЯ СЕКС. ЖИТТЯМ І СТОС

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.895	0.899

ЗАДОВОЛЕННЯ СЕКС. ЖИТТЯМ І СТОС

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
S5	0.875	0.880
S7	0.880	0.885
S14 *	0.883	0.887
S20	0.870	0.874
S25	0.873	0.878
S30 *	0.880	0.886
S32 *	0.898	0.899

* Обратно масштабированный элемент

СЕКС. КОМУНІКАЦІЯ

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.860	0.862

СЕКС. КОМУНІКАЦІЯ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
S6	0.827	0.830
S8	0.833	0.837
S10	0.830	0.833
S12	0.857	0.861
S13	0.839	0.842
S17	0.839	0.843
S29 *	0.852	0.855
S31 *	0.861	0.864

* Обратно масштабированный элемент

СЕКС. ПОТРЕБА

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.776	0.783

СЕКС. ПОТРЕБА

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
S11	0.765	0.772
S18	0.714	0.727
S19	0.760	0.767
S22	0.699	0.704
S23	0.729	0.741

КІЛЬКІСНА ПОТРЕБА

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.595	0.622

КІЛЬКІСНА ПОТРЕБА

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
S4	0.560	0.596
S21	0.526	0.550
S24	0.564	0.597
S25	0.540	0.581
S27	0.542	0.561
S28	0.536	0.563
S33	0.597	0.626
S34	0.627	0.649

ФРУСТРАЦІЯ

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.754	0.760

ФРУСТРАЦІЯ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
F1	0.751	0.755
F2	0.742	0.747
F3	0.722	0.728
F4	0.740	0.745
F5	0.725	0.732
F6	0.739	0.744
F7	0.745	0.751
F8	0.753	0.759
F9	0.731	0.737
F10	0.728	0.734
F11	0.734	0.737
F12	0.743	0.749

НАРЦИСИЗМ

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.739	0.740

НАРЦИСИЗМ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
N1	0.720	0.723
N2	0.723	0.726
N3	0.718	0.720
N4	0.731	0.733
N5	0.732	0.733
N6	0.745	0.748
N7	0.711	0.712
N8	0.719	0.720
N9	0.733	0.734
N10	0.710	0.711
N11	0.737	0.737
N12	0.729	0.730
N13	0.710	0.712
N14	0.714	0.717

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
P3	0.787	0.799
P4	0.786	0.796
P5	0.790	0.799
P7	0.773	0.784
P8	0.775	0.787
P9	0.787	0.798
P10	0.775	0.788
P11	0.777	0.788
P12	0.784	0.795
P13	0.783	0.795
P14	0.782	0.794
P15	0.777	0.788
P16	0.777	0.789
P17	0.775	0.786
P18	0.780	0.790
P19	0.785	0.795
P20	0.788	0.798
P21	0.794	0.802
P22	0.774	0.786
P23	0.770	0.780
P24	0.780	0.791
P25	0.772	0.782
P26	0.777	0.789
P27	0.776	0.786

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ – ТРИВОГА

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.776	0.781

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ - ТРИВОГА

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
P3	0.789	0.795
P5	0.776	0.780
P8	0.741	0.748
P10	0.750	0.757
P12	0.758	0.765
P14	0.765	0.770
P16	0.757	0.763
P18	0.760	0.762
P22	0.750	0.757
P23	0.760	0.766
P25	0.747	0.751
P26	0.763	0.769

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ - УНИКНЕННЯ

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.759	0.783

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ - УНИКНЕННЯ

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
P4	0.749	0.774
P7	0.733	0.759
P9	0.752	0.781
P13	0.741	0.768
P15	0.719	0.746
P17	0.717	0.740
P20	0.755	0.781
P21	0.750	0.778
P24	0.718	0.749
P27	0.749	0.776
P19 *	0.785	0.801
P2 *	0.731	0.759

* Обратно масштабированный элемент

АНКЕТА 0-10

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.760	0.771

АНКЕТА 0-10

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
AI5	0.709	0.716
AI9	0.720	0.745
AI15	0.736	0.752
AI20	0.679	0.688
AK2	0.738	0.756

АНКЕТА 1-7

	Кронбах α	Макдональдс ω
шкала	0.901	0.910

АНКЕТА 1-7

	Если элемент выпал	
	Кронбах α	Макдональдс ω
AI1	0.898	0.909
AI2	0.894	0.904
AI3	0.896	0.906
AI4	0.899	0.909
AI6	0.893	0.904
AI7	0.890	0.901
AI8	0.894	0.904
AI10	0.899	0.909
AI11	0.897	0.906
AI12	0.894	0.903
AI13	0.893	0.902
AI14	0.896	0.904
AI16	0.898	0.907
AI17	0.897	0.905
AI18	0.892	0.903
AI19	0.899	0.907
AI21	0.892	0.902
AZSt	0.898	0.907
AZS	0.903	0.910

ДОДАТОК 3

Порівняльний кореляційний аналіз експериментальної з контрольною групою за шкалами методик та питаннями анкети

		Скоунікація	Спотреба	Ззадоволення	Сблагополуччя	Тривожність	Уникнення	Фрустрація	Нарцисизм	AK2
Скоунікація	Спирмен $\rho(\rho)$	—								
	p-значення	—								
Спотреба	Спирмен $\rho(\rho)$	0.292 *	—							
	p-значення	0.049	—							
Ззадоволення	Спирмен $\rho(\rho)$	0.802 ***	0.234	—						
	p-значення	<.001	0.117	—						
Сблагополуччя	Спирмен $\rho(\rho)$	0.865 ***	0.489 ***	0.895 ***	—					
	p-значення	<.001	<.001	<.001	—					
Тривожність	Спирмен $\rho(\rho)$	0.361 *	0.066	0.259	0.342 *	—				
	p-значення	0.014	0.663	0.082	0.020	—				
Уникнення	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.397 **	-0.191	-0.461 **	-0.549 ***	-0.486 ***	—			
	p-значення	0.006	0.203	0.001	<.001	<.001	—			
Фрустрація	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.021	-0.322 *	-0.197	-0.264	0.169	0.255	—		
	p-значення	0.889	0.029	0.190	0.076	0.263	0.088	—		
Нарцисизм	Спирмен $\rho(\rho)$	0.107	0.083	0.089	0.079	-0.125	-0.258	-0.073	—	
	p-значення	0.480	0.585	0.558	0.603	0.407	0.084	0.629	—	
AK2	Спирмен $\rho(\rho)$	0.159	0.013	0.145	0.223	0.557 ***	-0.251	0.115	-0.153	—
	p-значення	0.292	0.934	0.338	0.136	<.001	0.093	0.447	0.309	—
AK3	Спирмен $\rho(\rho)$	0.279	0.042	0.287	0.327 *	0.392 **	-0.372 *	-0.066	0.358 *	0.146
	p-значення	0.060	0.784	0.054	0.027	0.007	0.011	0.665	0.015	0.333

Примечание. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Рис. 3.12. Кореляційний аналіз: статистично значущі взаємозв'язки між досліджуваними конструктами в експериментальній групі

		Скоунікація	Спотреба	Ззадоволення	Сблагополуччя	Тривожність	Уникнення	Фрустрація	Нарцисизм	AK2
Скоунікація	Спирмен $\rho(\rho)$	—								
	p-значення	—								
Спотреба	Спирмен $\rho(\rho)$	0.551 ***	—							
	p-значення	<.001	—							
Ззадоволення	Спирмен $\rho(\rho)$	0.536 ***	0.193	—						
	p-значення	<.001	0.198	—						
Сблагополуччя	Спирмен $\rho(\rho)$	0.837 ***	0.607 ***	0.681 ***	—					
	p-значення	<.001	<.001	<.001	—					
Тривожність	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.121	0.159	-0.106	0.041	—				
	p-значення	0.423	0.290	0.484	0.788	—				
Уникнення	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.226	-0.157	-0.181	-0.204	0.045	—			
	p-значення	0.132	0.299	0.228	0.174	0.766	—			
Фрустрація	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.319 *	-0.022	-0.234	-0.190	0.623 ***	0.086	—		
	p-значення	0.031	0.882	0.117	0.205	<.001	0.568	—		
Нарцисизм	Спирмен $\rho(\rho)$	0.227	0.174	0.125	0.181	0.021	-0.421 **	-0.066	—	
	p-значення	0.130	0.248	0.407	0.229	0.891	0.004	0.664	—	
AK2	Спирмен $\rho(\rho)$	-0.010	0.037	0.020	0.022	0.192	-0.040	0.008	0.178	—
	p-значення	0.946	0.809	0.896	0.885	0.201	0.794	0.957	0.236	—
AK3	Спирмен $\rho(\rho)$	0.428 **	0.104	0.246	0.312 *	-0.297 *	-0.011	-0.335 *	-0.095	-0.142
	p-значення	0.003	0.492	0.099	0.035	0.045	0.944	0.023	0.532	0.346

Примечание. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Рис. 3.11. Кореляційний аналіз: статистично значущі взаємозв'язки між досліджуваними конструктами в контрольній групі (надійний тип)

ДОДАТОК И

Т-тест парних вибірок: перевірка нормальності розподілу

Описові статистики

Описательные статистики

	N	Среднее	Медиана	SD	Минимум	Максимум	Шапиро-Уилк	
							W	p
Анкета (1-7) до	5	80.80	82	12.62	66	100	0.945	0.700
Анкета (1-7) після	5	88.20	85	11.30	76	106	0.936	0.640
Анкета (0-10) до	5	16.00	13	7.00	9	24	0.845	0.178
Анкета (0-10) після	5	11.00	12	4.64	3	15	0.785	0.061
Скоунікація до	5	13.40	11	7.16	4	22	0.941	0.672
Скоунікація після	5	15.40	12	6.31	9	24	0.890	0.355
Здоволення до	5	11.60	6	9.07	4	22	0.761	0.037
Здоволення після	5	12.40	7	7.89	6	22	0.761	0.038
Спотреба до	5	10.80	11	4.82	3	16	0.897	0.393
Спотреба після	5	12.20	14	5.45	3	17	0.847	0.184
Сблагополуччя до	5	56.20	48	20.03	32	78	0.880	0.308
Сблагополуччя після	5	60.40	53	18.17	40	82	0.897	0.395
Тривожність до	5	4.80	6	2.59	2	7	0.766	0.041
Тривожність після	5	4.80	6	3.11	1	8	0.885	0.332
Уникнення до	5	5.60	6	2.97	2	10	0.956	0.777
Уникнення після	5	3.60	3	2.19	1	7	0.932	0.607
Фрустрація до	5	5.80	6	3.27	2	9	0.870	0.265
Фрустрація після	5	6.40	5	3.78	2	12	0.950	0.735
Нарцисизм до	5	5.20	6	4.27	1	11	0.900	0.410
Нарцисизм після	5	4.80	6	3.70	0	9	0.943	0.687

Т-тест парних вибірок

Т-тест парных выборок

		статистика	df (степеней свободы)	p	Размер эффекта		
Анкета (1-7) до	Анкета (1-7) після	Стьюдент t	-4.098	4.00	0.015	Коэн d	-1.833
Анкета (0-10) до	Анкета (0-10) після	Стьюдент t	1.736	4.00	0.158	Коэн d	0.776
Скоунікація до	Скоунікація після	Стьюдент t	-2.582	4.00	0.061	Коэн d	-1.155
Здоволення до	Здоволення після	Стьюдент t	-1.089	4.00	0.338	Коэн d	-0.487
Спотреба до	Спотреба після	Стьюдент t	-2.746	4.00	0.052	Коэн d	-1.228
Сблагополуччя до	Сблагополуччя після	Стьюдент t	-3.628	4.00	0.022	Коэн d	-1.623
Тривожність до	Тривожність після	Стьюдент t	0.000	4.00	1.000	Коэн d	0.000
Уникнення до	Уникнення після	Стьюдент t	4.472	4.00	0.011	Коэн d	2.000
Фрустрація до	Фрустрація після	Стьюдент t	-0.480	4.00	0.656	Коэн d	-0.215
Нарцисизм до	Нарцисизм після	Стьюдент t	0.784	4.00	0.477	Коэн d	0.351

Тест на нормальность (Шапиро-Уилк)

			W	p
Анкета (1-7) до	-	Анкета (1-7) після	0.889	0.350
Анкета (0-10) до	-	Анкета (0-10) після	0.769	0.044
Скомунікація до	-	Скомунікація після	0.701	0.010
Сзадоволення до	-	Сзадоволення після	0.914	0.490
Спотреба до	-	Спотреба після	0.961	0.814
Сблагополуччя до	-	Сблагополуччя після	0.984	0.955
Тривожність до	-	Тривожність після	0.883	0.325
Уникнення до	-	Уникнення після	0.821	0.119
Фрустрація до	-	Фрустрація після	0.845	0.180
Нарцисизм до	-	Нарцисизм після	0.961	0.814

Примечание. Малое значение p предполагает нарушение предположения о нормальности